श्रीः

महाकविभोजप्रणीते
चम्पूरामायणे
सुन्दरकाण्डः

ಮಹಾಕವಿಭೋಜಪ್ರಣೀತೇ
ಚಂಪೂರಾಮಾಯಣೇ
ಸುಂದರಕಾಂಡಃ
(ಕನ್ನಡ / ಆಂಗ್ಲ ಟೀಕೆ, ಅನುವಾದ, ಟಿಪ್ಪಣಿಯೊಂದಿಗೆ)

ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷಾ ಪಟು
ಬಿ.ಎ., ಬಿ.ಎಸ್ಸಿ., ಬಿ.ಎಸ್ಸಿ. (ಆನರ್ಸ್) (ಮೂರನೇ ಸೆಮಿಸ್ಟರ್)

— ಸಂಪಾದಕರು —
ಡಾ॥ ವಿದ್ವಾನ್ ಮಂಜುನಾಥ ಭಟ್ಟ
ಉಪನ್ಯಾಸಕರು, ಸಂಸ್ಕೃತ ವಿಭಾಗ
ವಿಜಯ ಕಾಲೇಜು, ಮಲ್ಲೇಶ್ವರಂ
ಬೆಂಗಳೂರು-560004

ಪ್ರಸಾರಾಂಗ
ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ
ಜ್ಞಾನಭಾರತಿ, ಬೆಂಗಳೂರು-560056

SUNDARA KANDA OF CHAMPURAMAYANAM OF BHOJA: A Prescribed Text Book in Sanskrit for Third Semester B.A./B.Sc./B.Sc(FAD) Degree classes. Edited with Introduction, Translation, and notes in Kannada and English by **Dr. Vidwan Manjunatha Bhatta**, H.O.D. of Sanskrit, Vijaya College, Basavanagudi, Bangalore-560004.

Pp : 128+viii

© ಲೇಖಕರು ಪ್ರಕಾಶಕರು

ಮುದ್ರಣ ಸಂಯೋಜನೆ:
ಶ್ರೀ ಎ. ಶಿವಕುಮಾರ

ಮುದ್ರಣ ಸಹಾಯ : ಶ್ರೀಮಾನ್ ಲೇಖಕರು ಪ್ರಕಾಶಕರು

ಬೆಲೆ : ₹. 60/-

ಮುದ್ರಕರು
ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ಅಚ್ಚಿಗ
ಸಂಗಮ
ಶ್ರೀಮಠದ ದಿವ್ಯ ಮಠಗಳು
ಲೇಖಕರು ಪ್ರಕಾಶಕರು, ಶೃಂಗೇರಿ-577 139

ಮುದ್ರಣ : ಶೃಂಗೇರಿ ಪ್ರಕಾಶಕರು ಮುದ್ರಣಾಲಯ, ಶೃಂಗೇರಿ-577139
ISBN - 978-93-5000 - 00-0-6 April 2015

ಮುನ್ನುಡಿ

ಕ್ರಿಸ್ತ ಶಕದ ೧೫ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಮೂಲ ಕೃತಿಯನ್ನು ಸಾಹಿತ್ಯ ಲಕ್ಷಣ ಅನುಸರಿಸಿ ಅನುವಾದ ಮಾಡಿದ ಕೃತಿಯೇ ಚಂಪೂರಾಮಾಯಣಂ. ೨೦೧೫-೧೬ನೆ ಸಾಲಿನ ಬಿ.ಎ., ಬಿ.ಎಸ್ಸಿ., ಬಿ.ಎಸ್ಸಿ. (ಎಫ್‌ಎಡಿ) ಪದವಿ ತರಗತಿಗಳ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪಠ್ಯಕ್ರಮ ಅನುಸರಿಸಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ಚಂಪೂರಾಮಾಯಣದ ಸುಂದರ ಕಾಂಡ ಕೃತಿಯ ಸಂಪಾದನೆ 'ಸಂಪೂರ್ಣ' ಮಾಡಿ ಅನುವಾದ ಮಾಡಿ ಪ್ರಕಾಶಕರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೆನೆ. ಈ ಕಾಂಡ ಪ್ರಕಾಶ ಕಾಣಲು ಕಾರಣರಾದವರು ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕಾಣದವರಿಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಸಬೇಕೆಂಬ ಮನೋಭಾವ ಹೊಂದಿದ ಮಾನ್ಯ ಶ್ರೀ ಎ. ಶಿವಕುಮಾರ ಮತ್ತು ಅವರ ಸಹೋದ್ಯೋಗಿಗಳು ಮತ್ತು ಅವರ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಮುದ್ರಣ ಸಹಾಯ ನೀಡಿದ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಲೇಖಕರು ಪ್ರಕಾಶಕರು ಮಠದ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪ್ರೇಮಿಗಳು ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತ ಪ್ರೇಮಿ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಎ. ಶಿವಕುಮಾರ ಇವರಿಗೆ ಹೃದಯಪೂರ್ವಕ ಧನ್ಯವಾದಗಳು.

ಈ ಕೃತಿ ಪ್ರಕಾಶಕ್ಕೆ ಬರಲು ಸಹಕಾರ ನೀಡಿದ ಮಾನ್ಯ 'ಲೇಖಕರು ಪ್ರಕಾಶಕರು'ಗಳ 'ಲೇಖಕರ' ಮಾಡಿ ಪ್ರಕಾಶ ಕಾಣಿಸಿದೆ. ಈ ಕಾವ್ಯ ಕೃತಿಯ ಸಂಪಾದನೆ ಮತ್ತು ಅನುವಾದ ಮಾಡಲು ಸಹಕಾರ ನೀಡಿದ ಮಠದ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪ್ರೇಮಿಗಳು ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತ ಪ್ರೇಮಿ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಎ. ಶಿವಕುಮಾರ ಇವರಿಗೆ ಹೃದಯಪೂರ್ವಕ ಧನ್ಯವಾದಗಳು.

ಈ ಕೃತಿ ಪ್ರಕಾಶಕ್ಕೆ ಬರಲು ಸಹಕಾರ ನೀಡಿದ ಮಾನ್ಯ 'ಲೇಖಕರು ಪ್ರಕಾಶಕರು'ಗಳ 'ಲೇಖಕರ' ಮಾಡಿ ಪ್ರಕಾಶ ಕಾಣಿಸಿದೆ. ಈ ಕಾವ್ಯ ಕೃತಿಯ ಸಂಪಾದನೆ ಮತ್ತು ಅನುವಾದ ಮಾಡಲು ಸಹಕಾರ ನೀಡಿದ ಮಠದ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪ್ರೇಮಿಗಳು ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತ ಪ್ರೇಮಿ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಎ. ಶಿವಕುಮಾರ ಇವರಿಗೆ ಹೃದಯಪೂರ್ವಕ ಧನ್ಯವಾದಗಳು.

ಶ್ರೀಮಠದ ಸಂಸ್ಥೆಯ ದಿವ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಮೂಲ ಕೃತಿಯ ಸಂಪಾದನೆ ಮತ್ತು ಅನುವಾದ ಮಾಡಿ ಪ್ರಕಾಶ ಕಾಣಿಸಿದ ಈ ಕೃತಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪ್ರೇಮಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತ ಕಲಿಯಲು ಇಚ್ಛಿಸುವವರಿಗೆ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಲಿ. ಈ ಕೃತಿ ಮುಂದಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪ್ರೇಮಿಗಳ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಲಿ. ಸಂಸ್ಕೃತ ಕಲಿಯಲು ಇಚ್ಛಿಸುವವರಿಗೆ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತ ಪ್ರೇಮಿಗಳಿಗೆ ಈ ಕೃತಿ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಲಿ ಎಂದು ಆಶಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಈ ಕೃತಿ ಪ್ರಕಾಶಕ್ಕೆ ಬರಲು ಸಹಕಾರ ನೀಡಿದ ಮಾನ್ಯ ಶ್ರೀ ಎ. ಶಿವಕುಮಾರ ಮತ್ತು ಅವರ ಸಹೋದ್ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಮುದ್ರಣ ಸಹಾಯ ನೀಡಿದ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಲೇಖಕರು ಪ್ರಕಾಶಕರು ಮಠದ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪ್ರೇಮಿಗಳು ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತ ಪ್ರೇಮಿ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಎ. ಶಿವಕುಮಾರ ಇವರಿಗೆ ಹೃದಯಪೂರ್ವಕ ಧನ್ಯವಾದಗಳು.

ಶ್ರೀಮಠದ ಸಂಸ್ಥೆಯ ದಿವ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಮೂಲ ಕೃತಿಯ ಸಂಪಾದನೆ ಮತ್ತು ಅನುವಾದ ಮಾಡಿ ಪ್ರಕಾಶ ಕಾಣಿಸಿದ ಈ ಕೃತಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪ್ರೇಮಿಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತ ಕಲಿಯಲು ಇಚ್ಛಿಸುವವರಿಗೆ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಲಿ. ಈ ಕೃತಿ ಮುಂದಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪ್ರೇಮಿಗಳ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಲಿ. ಸಂಸ್ಕೃತ ಕಲಿಯಲು ಇಚ್ಛಿಸುವವರಿಗೆ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತ ಪ್ರೇಮಿಗಳಿಗೆ ಈ ಕೃತಿ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಲಿ ಎಂದು ಆಶಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಶ್ರೀಮಠ ಸಮಸ್ತ
ಶಿಷ್ಯ
ಶೃಂಗೇರಿ ದಕ್ಷಿಣಾಮ್ನಾಯ

ಪ್ರಧಾನ ಸಂಪಾದಕರ ನುಡಿ

ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು [illegible] ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು [illegible]

[illegible] (ಪಾಸ್) ಸಂಸ್ಕೃತ [illegible]

[illegible] ಅಧ್ಯಕ್ಷರು
ಸಂಸ್ಕೃತ ಅಧ್ಯಯನ ಮಂಡಳಿ
ಬೆಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ

ಸಂಪಾದಕರ ನುಡಿ

ಸಂಸ್ಕೃತ [illegible]

[illegible]

[illegible]

ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

ಪೀಠಿಕೆ

ಹಂಪೆಯ ಪರಿಚಯ

ನಮ್ಮ ನಾಡಿನ ಒಂದಾದ ಮೇಲೊಂದರಂತೆ ಇನ್ನೂ ಪ್ರಮುಖವಾದ ಹಂಪೆಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಸುಮಾರು ಹತ್ತು ಶಿಲಾಯುಗದ ಧಾರವಾಡಿಯಾಂದು. ಇತಿಹಾಸಕ್ಕಿಂತಲೂ ಕನ್ನಡಿಗ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಅವನತಿಯಿಂದ ಕಳೆಯುವ ಈ ಹಂಪೆಯ ಸ್ಥಿತಿ ಮುಂದೇನಾಗಿ? ಈ ಇನ್ನೂ ಪ್ರಮುಖ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಎಂದಿನಿಂದ ಬಳಿಕ ಹಂಪೆಯ ಎಂದು ಮಾಡಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ನಿಷ್ಕರ್ಷವಾಗಿ ತಿಳಿದು ಬಂದಿದ್ದು. ಇನ್ನೂ ವಿಜಯನಗರದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಿಗೆ ಹಂಪೆಯ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಹಂಪೆ "ನಗರ ಸಮೂಹ ಶಾಸ್ತ್ರಾಧಾರಿತಗಳಿಂದ" ಎಂದು ಬಳಸಲಾಗಿದೆ. ಹಂಪೆಯ ಅಳವನ್ನು ಕ್ರಿ.ಶ. 6ನೆಯ ಶತಮಾನದಿಂದ ನಿರ್ಧರಿಸಲಾಗಿದ್ದು, ಇದರ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಹಂಪೆಯ ಇನ್ನೂಗಳ್ಳದೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಈ ಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆಂದಾಗಿ ಅದು ಸ್ಥಿರಗೊಳ್ಳಬಹುದು. ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಮಯ ಸ್ಥಳದ ಹಂಪೆಯ ಇನ್ನೂ 10ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿತಿಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ರಾಜಮನೆತನಗಳು ಎಂಬುದು ವಿದ್ವಾಂಸರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ.

ಅಲ್ಲಿ ಶಿಲ್ಪಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಇದು, ಸೂರ್ಯ, ಚಂದ್ರ, ಶಿವನ ಮಂಟಪದ ಮೆಟ್ಟಿಲಿನ ಮೂಲ ಎಂದು ಕೆಲವು ಕೃತಿ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಗಳು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಇದು ಶಿಲ್ಪ ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಾಗಿರುವುದೆಂದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಈ ಮಾತಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಆಧಾರ ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ. ಶಿಲ್ಪದ ಇನ್ನೂ ಲಕ್ಷಣ ಗ್ರಂಥಗಳಾದ (ಶಿಲ್ಪ ಶಾಸ್ತ್ರದ) ಕಾರಣಗಳಾದ- ದಕ್ಷಿಣಾಮೂರ್ತಿ ಶಿಲ್ಪ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಅಭ್ಯಾಸಗಳಾದ- ಶಿಲ್ಪಗಳಿಗೆ (ಈ ಮಾತಿನ ಮಾತನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿದ್ದರೆಂದು ಸ್ಥಾಪಿಸ

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ದಾಸಾಳೋ ಒಂದು ಪ್ರಕಾರದಲ್ಲಿ ಆಧಾರಿತ ಗದ್ಯಕಾವ್ಯ ಪ್ರಕಾರದಲ್ಲೂ ಅಥವಾ ಪದ್ಯಕಾವ್ಯ ಪ್ರಕಾರದಲ್ಲೂ ಪರಿಣತಿ ಹೊಂದಿ ಕಾವ್ಯ ರಚಿಸುವುದು. ಆದರೆ ಅಂದಿನ ಕೃತಿಕಾರರಿಗೆ ಗದ್ಯಪ್ರಕಾರದ ಬಂಧಗಳು ಹಾಗೂ ಪದ್ಯಕಾವ್ಯಗಳ ಬಂಧಗಳು ಈ ಎರಡೂ ಪ್ರಕಾರಗಳು ಸಿದ್ಧವಾದವು. ಹೀಗಾಗಿ ಅಂದಿನಿಂದ ಇಷ್ಟು ಸಂಖ್ಯೆಯ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಈ ರೂಪ್ಯ ಅಂಶವನ್ನು ಹಾಗೂ ಗಮನಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಅಂದಿನ ಕಾವ್ಯ ಕೃತಿಯ ಅಗಾದ ಮತ್ತು ವಿಷಯ

ಗದ್ಯಪದ್ಯಕೃತಿಗಳು ಈ ಮಟ್ಟ ರಚನೆ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ದೇವರಾಗಿ ಸಂಬಂಧಿಸುವುದಾಗಿದೆ. ಇದು ಹೆಚ್ಚಿನ ವಚನಕಾರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಳಸಿದಂತೆಯೇ ಬಹುಶಃ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾವ್ಯಗಳ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಬಳಸಿದ ಮಾದರಿಗಳ ಎನ್ನಬಹುದು. ಅಲ್ಲದೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಗದ್ಯಕಾರ-ಪದ್ಯಕಾರರ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಗೆ ರಾಗಸಂಯೋಜನೆ ಮಾಡಿದ್ದರೆ ಹಾಗೂ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಗೇಯಗಳನ್ನು ಮಧ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಎಷ್ಟೋಮಟ್ಟಿಗೆ ಹಾಗೂ ರಾಗಸಂಯೋಜನೆಯೂ ಇವರ ಕೃತಿಗಳಿಗೆ ಇರುವುದು ಇದರ ಪ್ರಾಚೀನತೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಕೃತಿ ಬರೆದ ದೇವರಾಧನೆಯ ಮಾತ್ರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಾಭಾರತ ಕೀರ್ತನೆಗಳು, ರಾಮಾಂತ್ರಗಳನ್ನು, ರಾಧಾಸ್ವಾತಿ ಕೃತಿ ಹಾಗೂ ಕಾಯಾದಾ ರಾಧಾಕೃಷ್ಣ ಸಿಂಹಾಸನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಗದ್ಯಪದ್ಯ ಮಿಶ್ರಣ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಸ್ತುತಿ, ಪಾರ್ಥನೆಗಳಿಗಂತೆ ಕೃತಿಗಳ ಸ್ವರೂಪ ಹಾಗೂ ಸಮಯಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಯಗಳಿಗೆ ಕಾಣಬಹುದು. ಸಮಯಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹಾಗೂ ಇದರ ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಗಾಯನಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದ,

ಇದೂ, ಕಾಲಾನುಸಾರ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮಧ್ಯಯುಗದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾದ ಗಮನಾರ್ಹ ಅಂಶವಾಗಿದೆ.

ಇಂಥಹ ಹಾಡುಗಾರಿಕೆಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕಡೆಗೆ ಇಷ್ಟಾದರೆ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಅಂಕಿತಗಳಾಗಿ ಇದೇ ಹೆಸರನ್ನು ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು. ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸ್ಥಳ, ಅಣ್ಣಾಜಿ, ಅಂಕಿತ, ವಿಠಲ, ಅಕ್ಷಯ, ಕಾಂತ, ಅಂತ, ಶರಣ, ಶಿಷ್ಯರು, ಬಂಧು, ಮಾಧವರಾಯ, ರಂಗ, ಪಟ್ಟಣದ ಮುಂತಾದವುಗಳಿಂದ ಹೆಸರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಮಿಶ್ರಗುಣವಾದಂತಹವುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ವಿಭಾಗಮಾಡುವುದಿದೆ ಅಲ್ಲಿ ಬರುವ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನೇ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಹೆಸರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಅಂದಿನ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಕಾವ್ಯ ಬರೆಯುವಲ್ಲಿ ವಿಭಾಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

1) ಶ್ರೀಧಾರಣೆ ಅಥವಾ ಪಕ್ಷಿಯಾಗಿ ವಿಭಾಗ

2) ಅಂಕಿತ ಕಾವ್ಯಗಳು

3) ಅಥವಾ ಶ್ರೀಕಾರಿಗಳನ್ನು ಅಂದರೆ ಅಂಕಿತವಿಲ್ಲದ

4) ಅಕ್ಷಿಕ ಪ್ರಧಾನ ಅಂದರೆ ಕಾವ್ಯಗಳು

ಮೇಲ್ಕಂಡ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಇದುವರೆಗೆ 245 ಹಾಡುಗಳನ್ನಾಗಿ ರಚಿಸಲಾಗಿದೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಇದ್ದರೂ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಕೇವಲ 74 ಮಾತ್ರ ಇದರಲ್ಲಿ ರಾಮಾಯಣ, ಮಹಾಭಾರತ, ಭಾಗವತದ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಬರೆದ ಹಾಡುಗಳನ್ನೇ ಅರಿಕೆಮಾಡಿದೆ. ಹಾಡಿನ ಹಿನ್ನಲೆಯಿಂದ ಬರೆದಿದ್ದು 2ರಿಂದ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆಯುತ್ತದೆ. ಸ್ವೀಕೃತ ಹಾಡುಗಳನ್ನಾಧರಿಸಿ ಅಂದ ಕೃತಿಗಳು ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. 10 ರಿಂದ 15ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಲಾಗಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದು

- ชื่อ-นามสกุลของผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ควบคุมการก่อสร้างอาคาร
- ชื่อ-นามสกุลของผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ควบคุมงานก่อสร้างอาคาร
- ชื่อ-นามสกุลของผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ควบคุมงานดัดแปลงอาคาร
- ชื่อ-นามสกุลของผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ควบคุมงานรื้อถอนอาคาร
- ชื่อ-นามสกุลของผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ควบคุมงานเคลื่อนย้ายอาคาร
- ชื่อ-นามสกุลของผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ควบคุมงานวิศวกรรมควบคุมการก่อสร้างอาคาร
- ชื่อ-นามสกุลของผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ควบคุมงานวิศวกรรมควบคุมงานก่อสร้างอาคาร
- ชื่อ-นามสกุลของผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ควบคุมงานวิศวกรรมควบคุมงานดัดแปลงอาคาร
- ชื่อ-นามสกุลของผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ควบคุมงานวิศวกรรมควบคุมงานรื้อถอนอาคาร
- ชื่อ-นามสกุลของผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ควบคุมงานวิศวกรรมควบคุมงานเคลื่อนย้ายอาคาร

ข้อมูลเกี่ยวกับการขอใบอนุญาต

- ชื่อ-นามสกุลของผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ควบคุมงานสถาปัตยกรรมควบคุมการก่อสร้างอาคาร
- ชื่อ-นามสกุลของผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ควบคุมงานสถาปัตยกรรมควบคุมงานก่อสร้างอาคาร
- ชื่อ-นามสกุลของผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ควบคุมงานสถาปัตยกรรมควบคุมงานดัดแปลงอาคาร
- ชื่อ-นามสกุลของผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ควบคุมงานสถาปัตยกรรมควบคุมงานรื้อถอนอาคาร
- ชื่อ-นามสกุลของผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ควบคุมงานสถาปัตยกรรมควบคุมงานเคลื่อนย้ายอาคาร
- ชื่อ-นามสกุลของผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ควบคุมงานวิศวกรรมควบคุมการก่อสร้างอาคาร
- ชื่อ-นามสกุลของผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ควบคุมงานวิศวกรรมควบคุมงานก่อสร้างอาคาร
- ชื่อ-นามสกุลของผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ควบคุมงานวิศวกรรมควบคุมงานดัดแปลงอาคาร
- ชื่อ-นามสกุลของผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ควบคุมงานวิศวกรรมควบคุมงานรื้อถอนอาคาร
- ชื่อ-นามสกุลของผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ควบคุมงานวิศวกรรมควบคุมงานเคลื่อนย้ายอาคาร

ข้อมูลเกี่ยวกับการขอใบอนุญาต

- ชื่อ-นามสกุลของผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ควบคุมงานสถาปัตยกรรมควบคุมการก่อสร้างอาคาร
- ชื่อ-นามสกุลของผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ควบคุมงานสถาปัตยกรรมควบคุมงานก่อสร้างอาคาร
- ชื่อ-นามสกุลของผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ควบคุมงานสถาปัตยกรรมควบคุมงานดัดแปลงอาคาร
- ชื่อ-นามสกุลของผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ควบคุมงานสถาปัตยกรรมควบคุมงานรื้อถอนอาคาร
- ชื่อ-นามสกุลของผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ควบคุมงานสถาปัตยกรรมควบคุมงานเคลื่อนย้ายอาคาร
- ชื่อ-นามสกุลของผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ควบคุมงานวิศวกรรมควบคุมการก่อสร้างอาคาร
- ชื่อ-นามสกุลของผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ควบคุมงานวิศวกรรมควบคุมงานก่อสร้างอาคาร
- ชื่อ-นามสกุลของผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ควบคุมงานวิศวกรรมควบคุมงานดัดแปลงอาคาร
- ชื่อ-นามสกุลของผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ควบคุมงานวิศวกรรมควบคุมงานรื้อถอนอาคาร
- ชื่อ-นามสกุลของผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ควบคุมงานวิศวกรรมควบคุมงานเคลื่อนย้ายอาคาร

- ชื่อ-นามสกุลของผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ควบคุมงานสถาปัตยกรรมควบคุมการก่อสร้างอาคาร
- ชื่อ-นามสกุลของผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ควบคุมงานสถาปัตยกรรมควบคุมงานก่อสร้างอาคาร
- ชื่อ-นามสกุลของผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ควบคุมงานสถาปัตยกรรมควบคุมงานดัดแปลงอาคาร
- ชื่อ-นามสกุลของผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ควบคุมงานสถาปัตยกรรมควบคุมงานรื้อถอนอาคาร
- ชื่อ-นามสกุลของผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ควบคุมงานสถาปัตยกรรมควบคุมงานเคลื่อนย้ายอาคาร
- ชื่อ-นามสกุลของผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ควบคุมงานวิศวกรรมควบคุมการก่อสร้างอาคาร
- ชื่อ-นามสกุลของผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ควบคุมงานวิศวกรรมควบคุมงานก่อสร้างอาคาร
- ชื่อ-นามสกุลของผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ควบคุมงานวิศวกรรมควบคุมงานดัดแปลงอาคาร
- ชื่อ-นามสกุลของผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ควบคุมงานวิศวกรรมควบคุมงานรื้อถอนอาคาร
- ชื่อ-นามสกุลของผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ควบคุมงานวิศวกรรมควบคุมงานเคลื่อนย้ายอาคาร

ข้อมูลเกี่ยวกับการขอใบอนุญาต

- ชื่อ-นามสกุลของผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ควบคุมงานสถาปัตยกรรมควบคุมการก่อสร้างอาคาร
- ชื่อ-นามสกุลของผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ควบคุมงานสถาปัตยกรรมควบคุมงานก่อสร้างอาคาร
- ชื่อ-นามสกุลของผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ควบคุมงานสถาปัตยกรรมควบคุมงานดัดแปลงอาคาร
- ชื่อ-นามสกุลของผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ควบคุมงานสถาปัตยกรรมควบคุมงานรื้อถอนอาคาร
- ชื่อ-นามสกุลของผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ควบคุมงานสถาปัตยกรรมควบคุมงานเคลื่อนย้ายอาคาร
- ชื่อ-นามสกุลของผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ควบคุมงานวิศวกรรมควบคุมการก่อสร้างอาคาร
- ชื่อ-นามสกุลของผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ควบคุมงานวิศวกรรมควบคุมงานก่อสร้างอาคาร
- ชื่อ-นามสกุลของผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ควบคุมงานวิศวกรรมควบคุมงานดัดแปลงอาคาร
- ชื่อ-นามสกุลของผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ควบคุมงานวิศวกรรมควบคุมงานรื้อถอนอาคาร
- ชื่อ-นามสกุลของผู้ขอรับใบอนุญาตเป็นผู้ควบคุมงานวิศวกรรมควบคุมงานเคลื่อนย้ายอาคาร

ಅಕ್ಷರಗಳು ಮಹಾಪ್ರಾಣ ವರ್ಣಗಳಾಗಿದ್ದು ಧೋಷವತ್ತಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಕೇವಲ ಬಿಂದುವಿನ, ಮಾತ್ರೆಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಇವು ಕೂಡುವುದು ಅಸಾಧ್ಯ. ಅಂದರೆಂದರೆ ಇದರ ವಿಭಾಗಗಳು ಹೇಗಿರುತ್ತವೆ. ಮಂದ ಮಾಯಾಮಾಲ ಕರ್ತೃ ಧೋಷವೆಲ್ಲುವುದಕ್ಕೆ ಇದಾಗಿ ಅಕ್ಷರದಲ್ಲಿ "ಇತಿ ವಿಭಾಗಾಃ ವಿಗತೇ ಶಾಂತಮಾಯಾಯಾಂ" ಎಂದು ವಾಕ್ಯದ ಪ್ರಯೋಗವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈಗ ಇಂದಿನ್ನು ಶ್ಲೋ. 10[8-6]. ಎಂದುದಾಗಿ ಕೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಇಷ್ಟರಿಗೆ ಧೋಷವು ಕೇವಲ ಈ ಮಂದ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನುಳಿದ ಸಂಸ್ಕೃತಕಾವ್ಯಗಳು, ಶೃಂಗಾರಕಾವ್ಯ, ಸಿದ್ಧಾಂತಗ್ರಂಥ, ಸಿದ್ಧಾಂತಗ್ರಂಥ. ಮೊದಲಿನ 21 ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದು, ಸ್ವತಃ ಕಂಡುಹಿಡಿದಿರುವುದು ವಿದ್ವಾಂಸರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಕೇವಲ ವಿಷ್ಣುಪಾದ ಕಂಡಿಯ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಕೆಲವು ಅಕ್ಷರಗಳ ಸಂಗಡ ಅಕ್ಷರಗಳಿಗಾಗಿ ಇದರಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಹಾಲಿಯಾಣಾಂಯಾಗಿದ್ದರೆ ಮಾಯಾಂಕದಿಂದ ಸಂಯಾಣಾಂಯಾಗಿದ್ದರೆ ಸಂಸ್ಕೃತಾಗಿ ಬರುವ ಕಂಡಿಯನ್ನು ಧೋಷವು ಸ್ವಂತಂ ಬರೆದಿದ್ದು, ಮಾಯಾಂಕದಿಂದ ಇದರ ಮಂದಾಯಾಗಿ ಕರ್ತೃ 'ಅಕ್ಷರ' ಕಂಡಿದ ಬರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಸಾಕಷ್ಟಾಗಿ ಇದು ಮಾಯಾಯಾಗಿ ರೇಖೆಗಳು, ಕೋಷ್ಟಾಗಳು, ರೇಖಾಚಿತ್ರಗಳ ಮೊದಲಿನವು ಕೆಲವು 'ಅಕ್ಷರ ಮಂಡಲ' ಎಂದು ಹೆಸರಿಸಿದ ಕಾಲ್ಪನಿಕಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಮಂದ ಮಾಯಾಯಾಗಿ ಮೊದಲ ಕರ್ತೃ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಮಟ್ಟದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳು ಇದೆಯಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದ, ಇದರಿಂದ ಬರೆದಿದ್ದು, ಕಟಿಕ್ಕಿನ, ಮಾಯಾಗಳು, ಮಾಯಾಯಾಗಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳು ಕ್ರಮಗಾಯಿಸಿದ್ದು ಇದರಿಂದ ಗಮನಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಧೋಷವಾಯಾಗಿ ಶ್ಲೋಕಂದರ ಅಕ್ಷರಮಾಲೆಯನ್ನು

ಅಕ್ಷರಗಳಾಗಿದ್ದ ಧೋಷರ್ ಶ್ಲೋಕಂದಿದೆ. ಸುಂದರ ಅಂಕಿತ, ಸ್ವಾಧಾಯಿಸಿ ಧಾತ್ರಾಯಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಇದಾಗಿದ್ದು ಇದ ಅಕ್ಷರ ಸೊಗಸಿನಿಂದ ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿ 'ಅಂತಂ ಬಿಂದು ಮಾತ್ರಾ ಗಾಂಧಾರ್ವ' ಎಂದು ಶ್ಲೋಕದ ಸಾಕ್ಷಿ, ಸ್ವತಃ ಪರಾಯಣದ ಅರ್ಥಮಾಯಿಸಿದ 'ಇಂದ್ರಾಯಾಯಾಂ ಸರ್ಗಾಂತ್ರ ಧೋಷಾಯಾಂ' ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಯಂಯಾಯಾಗಿ ಮೂರು ಬಿಂದುವಿನ್ನು ಇದರ ಅಂಕಿತ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಹಾಗೆ. ಮೂರು ಸಾಯಾಯಾಯಾಂಕ್ಷರ ಇದರ ಮಾಯಾಯ ಸ್ವಾಧೀನ, ಇದರಿಂದ ಬಿಂದುವಿನ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಬಿಂದಿನ, ಇದರಿಂದ ಇದರ ಕೊಂಬೆಯಲ್ಲಿ ಇದರಿಂದ ಕ್ಷೇತ್ರ ಗೊಂದಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಬಿಂದುವಿನ್ನು. ಈ ಬಿಂದಿಂದ ಸ್ವಾಧೀನದ ಬಿಂದುವನ್ನು ಸಂಯೋಜಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಸನ್ನ ಮಾಯಿಂದ್ಲು ಬಿಂದುವಿನ ಇದರಿಂದ ಬಳಸಿದ್ದು, ಎರಡಿಂದ ಇದಾಗಿ ಕರ್ತೃ ಇದಕ್ಕೆ ಇಂದುಮಾಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಇದರಿಂದ ಮಾಯಾಯಿಂದ 'ಅಕ್ಷರ' ಸಮ್ಮ 'ಶ್ರೀಮಾಯಾಯಾಯಾಯ ಸಂಸ್ಕೃತಾಯಾಯಾಯಾಯಾಯಾಯಾಯ ___' ಎಂದುದಾಗಿ ದಾಕ್ಷರ ಸಮ್ಮ ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದರೆಯಲ್ಲದೆ ಇದಾಗಿ ಮಾಯಾಯಿಂದ್ಲು ಇದರ್ಕೆ ಮಾಯಿಸಿಕೊಂಡ ಇದರ 'ಶ್ರೀಮಾಯಾಯಾಯ ಮಾಯಾಯಾಗಿ ಬಿಂದು ಬಿಂದಾಗಿದ್ದ ಅಕ್ಷರ ಅಕ್ಷರ' ಎಂದಲ್ಲಿ ಇದಾಗಿ ಸಾಯಿ ಬಗ್ಗೆ ಅಕ್ಷರಗಳ ಸ್ವತಃ ಸಿದ್ಧಾಯಾಗಿ ಪ್ರಕಟಾಗಿದ್ದರೆ. ಸ್ವತಃಯಿಂದ ಇದಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಇದರ ಮಾಯಾಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯಾಗಿ ಪ್ರಕ್ಷಿಪಿಯನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸುವುದು ಧೋಷವಾಯಿಸ್ಥಿತ ಧೋಷ ಎಷ್ಟು ಎಂದುದು ತಿಳಿದ ಬರುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿ ಅಕ್ಷರ ಇದಾಗಿ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇದಾಯಿಸಿದ್ದೆ. ಇದಾಗ್ಯಾಯಿಂದ ಹೇಳಿದ ಮಾಯಾ ಮಾಯಾಗಳ ಪರಿಚಯ, ಸಂಯಾಯಾಯಾಯಿಂದ ಸಂಯಾಯಾಗಳ, ಸ್ಥಾಯಾಯಾಯಿಂದ ಸ್ಥಾಯಾಗಳ ಪರಿಚಯ ಇದಾಗಿ ಇದಾಯಿಸಿದ್ದು

ಗದ್ಯಭಾಗದ ಶೈಲಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಿದೆ. ಚಂಪೂರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಮಹಾಕವಿಕಾಳಿದಾಸನ ಅನೇಕ ಸುಭಾಷಿತಗಳು ಕಾಣಬರುತ್ತವೆ. ಸುಂದರಕಾಂಡದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಮಹೇಂದ್ರ ಪರ್ವತದ ವರ್ಣನೆಯು ಮನೋಹರ. ಅದರಂತೆ ಲಂಕೆಯು, ಅಶೋಕವನದ ವರ್ಣನೆಗಳು ವರ್ಣನಾ [illegible] ಗಮನ ಸೆಳೆಯುತ್ತವೆ.

ಚಂಪೂ ಭಾರತ : ಇದರ ಕರ್ತೃ ಅನಂತಭಟ್ಟ. ಇವನ ಸಂಬಂಧವಾದ ವಿವರಗಳು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ದೊರೆತಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಇವನ ಕಾಲವೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ನಿರ್ಣಯಿಸಲಾಗಿಲ್ಲ. [illegible] ಸಭೆಯಲ್ಲಿ [illegible] [illegible] [illegible] ಅನಂತಭಟ್ಟನು ಭಾರತ ಚಂಪೂ ಹಾಗೂ ಭಾಗವತ ಚಂಪೂ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಬರೆದಿರುವ ಪ್ರತೀತಿ [illegible] ಬರುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಇವನ ಕಾಲವನ್ನು 11ನೆಯ ಶತಕವೆಂದು ಊಹಿಸಲಾಗಿದೆ. 16ನೆಯ ಶತಕದ ಮಲಯಾಳ ವಿದ್ವಾಂಸನಾದ [illegible] ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಈತನನ್ನು ಬಹುವಾಗಿ ಪ್ರಶಂಸಿಸಿರುವುದರಿಂದ [illegible] ಹಿಂದಿನವನು ಎನ್ನಬಹುದು. ಚಂಪೂ ಭಾರತಕ್ಕೆ 17ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ಮಾನವೇದನು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಬರೆದಿರುವುದು ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದ 11ನೇ ಶತಮಾನದ ಕವಿ [illegible] ಎಂದೆನ್ನಬಹುದು.

ಚಂಪೂ ಭಾರತಕ್ಕೆ [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ಹಾಗೂ [illegible] ಇವರುಗಳು ಬರೆದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳಾಗಿವೆ.

ಚಂಪೂ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸ ಮಹಾಭಾರತವನ್ನು 12 ಸ್ತಬಕಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹ ಗೊಳಿಸಿದೆ. ಇದರ ಭಾಷೆ ಬಹಳ ಪ್ರೌಢವಾಗಿದೆ. ಅಲಂಕಾರಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿಂದ ಗಮನಿಸುವುದಾದರೆ ಚಂಪೂ [illegible] ಸಾಧಾರಣ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. [illegible] [illegible] [illegible] ಇರುವುದು. ವಿಚಿತ್ರ ಕಲ್ಪನೆ, ಹಲವು ಪದಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಕವಿಯ ಚಮತ್ಕಾರ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಕಾವ್ಯಗುಣದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದರೆ ಸ್ತಬಕಗಳು ಉತ್ತಮವಾದವೆನ್ನಬಹುದು. ಉಳಿದ ಸ್ತಬಕಗಳು ಕೇವಲ ಕಥಾಸಂಗ್ರಹವೆನಿಸುತ್ತವೆ. 1041 ಶ್ಲೋಕಗಳು, 200ಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಗದ್ಯಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ 12 ಸ್ತಬಕಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹ ಹೊಂದಿದ್ದು ಕವಿಯ ಕವಿತಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ [illegible] ವರ್ಣನೆಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣಬರುತ್ತವೆ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ [illegible] ವರ್ಣನೆ, [illegible] [illegible] [illegible] ವರ್ಣನೆ, '[illegible] [illegible] [illegible]' ಈ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ '[illegible] [illegible] [illegible]' ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದ ಗದ್ಯದ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ಸುಂದರವಾಗಿ [illegible]. '[illegible]' ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಕವಿಯ [illegible] [illegible] ಗಮನಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ,

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ।
[illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] ॥

ಎಂಬ ಈ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ [illegible] [illegible] ಎರಡನೇ ಅಕ್ಷರದ [illegible] '[illegible]' ಎಂಬ ಅಕ್ಷರದ ಅನುಪ್ರಾಸವನ್ನು ಬಳಸಿರುವುದು ಕವಿಯ ಪ್ರತಿಭೆ

ಇಟ್ಟಂತಾಯಿತು. ಹೀಗಾಗಿ ಇದೊಂದು ಪ್ರೌಢ ಶಾಸ್ತ್ರ ಅನ್ನುವಂತೆ ವಿದ್ವತ್ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.

ನೀಲಕಂಠವಿಜಯ ಚಂಪೂ

ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿದವರು ನೀಲಕಂಠದೀಕ್ಷಿತ. ಸಾಮಾನ್ಯ ವಿದ್ವಾಂಸರಾದ ಅಪ್ಪಯ್ಯ ದೀಕ್ಷಿತರ ಕಿರಿಯ ಅಣ್ಣನಾದ ದೀಕ್ಷಿತರ ಮೊಮ್ಮಗ. ನೀಲಕಂಠ ದೀಕ್ಷಿತರ ತಂದೆ ನಾರಾಯಣ ದೀಕ್ಷಿತ. ತಾಯಿ ರಮಾಬಾಯಿ. ಕುಂಭಕೋಣಂ ಪಟ್ಟಣದ ಸಮೀಪ ಇರುವ ಗ್ರಾಮ ಕಾಲ ಕ್ರಿಸ್ತಾಬ್ದ 1731. ಹೀಗಾಗಿ ಇವರು ಕ್ರಿ.ಶ. 1616 ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ದೀಕ್ಷಿತರು ಮಧುರೆಯ ನಾಯಕರಾದ ತಿರುಮಲ ನಾಯಕನ ಆಸ್ಥಾನ ಕವಿಯಾಗಿದ್ದರು. ಬಹುಮುಖ್ಯ ವಿದ್ವಾಂಸ, ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕವಿ, ಮಾರ್ಗಶೀರ್ಷಮಾಸದಲ್ಲಿ ಪರಮಭಕ್ತರಾಗಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಹೊಂದಿದ್ದ ಕೊಳದಲ್ಲಿ ಸಂಪ್ರದಾಯ ಸ್ನಾನಮಾಡುತ್ತಿರುವುದಾಗಿ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಶಿವಲೀಲಾರ್ಣವ, ಗಂಗಾವತರಣ, ಶಿವಭಕ್ತಿ, ಶಿವದೀಪಿಕೆ, ಸಭಾರಂಜನ, ಶಿವತತ್ವರತ್ನಾಕರ, ಕೃಷ್ಣಯಜ್ಞ ಪ್ರಭೃತಿಗಳ ಮೇಲೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಹೀಗೆ ಸುಮಾರು 32 ಗ್ರಂಥಗಳು ಇವರಿಂದ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ.

ನೀಲಕಂಠವಿಜಯ ಚಂಪೂವಿನಲ್ಲಿ ಐದು ಅಧ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ಸಮುದ್ರಮಥನದ ಕಥೆ ವಿವರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಕವಿಯು ಪಕ್ಷಿಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ನಿಪುಣರಾದರೂ ಅವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾದ ಪ್ರತಿಪಾದನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ವಿಚಿತ್ರವೆಂದರೆ ಪಕ್ಷಿಗಳು, ದಾಸೋಹದ ಮಾರ್ಗಗಳಿಂದ ಈ ಚಂಪೂ ಕೃತಿಯು ಚಂಪೂ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾದ ಮನ್ನಣೆಗಳಿಸಿದೆ.

ಮಂದೇ ಮಂದಾಕಾಂಕ್ಷಾಯಾಂ ಕರ್ಮ ತಂ ಕಿಂ ಕ್ಷಿಪ್ಯಕೇ ।

ತಂ ದಂಡಕೇಚಿತ್ ಪ್ರಸ್ತುತ ಮಾಯಾಕೇ ಮಾಯಕೇ ಇತಿ ।

ಎಂದು ಪಕ್ಷಿಶಾಸ್ತ್ರದಾಗಲೇ ಚಂಪೂ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುವುದು ಕವಿಯ ಪಕ್ಷಿಶಾಸ್ತ್ರ ಕೌಶಲವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಅದರಂತೆಯೆ ಮಾರ್ಗಗಳು, ಇಂದ್ರನ ವೈಭವದ ಮೆರವಣಿಗೆಯ ಮಾರ್ಗಗಳು, ದಾಸೋಹಗಳಿಂದ ಪಾಪಕ್ಷಯಾರ್ಥದ ಮಾರ್ಗಗಳು, ಇಂದ್ರಾದಿಗಳ ಮಂತ್ರಾಲಯ, ಶಿಷ್ಟ-ಭಕ್ತಿಪ್ರಿಯ ಸಂಗಾತಿ ಸಂಬಂಧ, ವೈಕುಂಠದ ಮಾರ್ಗಗಳು, ಮುಮುಕ್ಷುಗಳಿಗೆ ಮಾರ್ಗಗಳು, ಪಾಂಡವರಿಗೆ ಭೇಟಿಯ ಮಾರ್ಗಗಳು, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಪಾಂಡವರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ತಿಳಿದ ಸ್ಥಾನಗಳು, ಅಶ್ವಿನಿಗೆ ದಯಾಳಿಂದ ಮಾರ್ಗಗಳು, ಈ ಎಲ್ಲ ಮಾರ್ಗಸಂಧಾನಗಳು ಸಮಯ ಮತ್ತು ಸಮುಂದಗಳಿಂದ ಗದ್ಯಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮನೋಹರವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಗದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಯೂ ದೀರ್ಘಸಮಾಸಗಳಿಲ್ಲ. ಕೇವಲ ಬಳಕೆ ಮಾಡಿರುವುದನ್ನು ಅಮ್ಮಾಯಿಂದಿಂದ ಅಂತ್ಯಪ್ರಾಸಗಳು ಕಂ ಶಬ್ದ ಬಿಡುವುದು ಕೃತಿಯನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿರುವುದು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕೇಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಕವಿಯು ಶ್ರೇಷ್ಠ ವೈಯಾಕರಣಿ ಮಲ್ಲಿನಾಥನ ನಿರ್ದೇಶನಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದ್ದಾರೆಂದು. ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ರಸಿಕರಿಯಾದ್ದು 'ಮಾಘಂ ಮಾಘಮಿವ ಮಾಘಮಾಘಮಿವ ಮಾಘಮಾಘಮಿವ ಮಾಘಮಾಘಮಿವ' ಎಂದು ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ವಿಶ್ವಗುಣಾದರ್ಶ ಚಂಪೂ

ಇದರ ರಚನೆಯ ಕರ್ತೃವಾದ್ದು, ಅಪ್ಪಯ್ಯ ದೀಕ್ಷಿತರಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯರು. ಇವರಿಗೆ ದೀಕ್ಷಿತ ಮಾರ್ಗ ಸಂಪ್ರದಾಯದಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಗ. ಕರ್ತೃವಾದ್ದರಿಂದ ನೀಲಕಂಠ ಚಂಪೂ ರಚನೆಯಾದ ನಿರಂತರ ದೀಕ್ಷಿತರ ಸಮಕಾಲೀನರೆಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದಾಗಿ. ಹೀಗಾಗಿ ಇವರ ಕಾಲ ಕ್ರಿ.

पुरातत्त्वविभागाच्या संग्रहातील ‘ताम्रपटाचे ठसे’ हा विभाग म्हणजे अभ्यासकांसाठी एक खजिनाच आहे. या ठशांमुळे मूळ ताम्रपटाची प्रतिकृती जतन करता येते आणि त्यावरील लिपी, भाषा व मजकूर यांचा तुलनात्मक अभ्यास करता येतो. या विभागात सध्या सुमारे ४२० ठसे संग्रहित आहेत.

ठसे म्हणजे नेमके काय?

ताम्रपटावर शाई लावून त्यावर कागद ठेवून हलक्या हाताने दाबले जाते. त्यामुळे उमटलेले उलटे अक्षर कागदावर सरळ दिसते. हे ठसे काळजीपूर्वक वाळवून, क्रमांक देऊन आणि त्यांची नोंद करून संग्रहात ठेवले जातात. प्रत्येक ठशाबरोबर ताम्रपटाचा आकार, रुंदी आणि लिपीचा प्रकार यांची नोंद असते.

ठसे तयार करताना ताम्रपटाला कोणतेही नुकसान पोहोचू नये, याची काटेकोर काळजी घेतली जाते. ठसे घेण्यापूर्वी ताम्रपटाचे छायाचित्र घेतले जाते आणि त्याची नोंद स्वतंत्र वहीत केली जाते. ठसे घेणारे कर्मचारी प्रशिक्षित असून त्यांना प्राचीन लिपींचे ज्ञान असते.

संग्रहातील काही ठसे

संग्रहातील काही ठसे विशेष महत्त्वाचे आहेत. त्यामध्ये राष्ट्रकूट, यादव आणि शिलाहार घराण्यांच्या ताम्रपटांचे ठसे आहेत. काही ठसे अपूर्ण आहेत आणि त्यामुळे त्यावरील मजकूर पूर्ण करण्यासाठी इतर ठशांचा आधार घेतला जातो. अशा ठशांवर संशोधन सुरू आहे.

ಪರಿಸಿದನು. ಸಾಹಿತ್ಯಕೃತಿ ಮೊದಲೆ ಮುಂದಾದೆ ಅಂದ್ರಿಗ ಅಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು. ಈಗ ಕಾಲ ಕ್ರಿ.ಶ. 918 ವರ್ಷವಾಗಿ ತೆಳಿದು ಬರುತ್ತದೆ. ಕ್ರಿಸ್ತಶಕ ಪ್ರಮಾಣ ಕಾಲ್ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಮ್ಯಾಗ ಜಾಗೂ ದಾಗ ಕವಿಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸ್ತಾನೆ. ಪೊಳಾ ಕಾಲ್ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕಂಠಾಭರಣದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಸೂಚಿಸ್ತಾನೆ. ಉಪಲಬ್ಧವಾದ ಭಾರತ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೃತಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ಪ್ರಾಚೀನ ಭಾರತ ಕಾವ್ಯವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಭಾಷೆ ಕೃತಿ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾಗಿದ್ದು, ಮಂಯಿಂದ, ರಾಗ, ಸಂಯೋಗ ಕೃತಿಯನ್ನು ನೆನಪಿಸುತ್ತದೆ. ಕೃತಿಯ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಸೋಕ್ತಿಯನ್ನು ಮತ್ತು ಕಂ ಈಗ. ಕೃತಿ ಭಾರತದ ವಿಶೇಷವಾಗಿದ್ದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಕ್ರಿಯಾ ಪದಗಳನ್ನು ಬಳಸಿರುವುದು ಇದರ ವಿಶಿಷ್ಟತೆಗೆ ಸಾಕ್ಷಿ. ಈ ಕೃತಿಯ ಮಾಹಾಭಾರತದ ಮಾದರಿಗಳ ನಿರೂಪಣೆಯನ್ನು ಇತಿಹಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಹೊಂದಿದೆ. ಒಂದು ಕೃತಿಯ ಒಟ್ಟಾದ ಅಂತರಂಗವನ್ನು ಪ್ರತಿಕಾಸ ಅವರನ್ನು ಪಾಣ್ಡಿತ್ಯಗೊಳಿಸಿದೆ ಎನ್ನುವುದು ಕವಿಯ ಅಭಿಮತ. ಅಯಾಯ ಕವಿಗಳ ರಾಜಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ (ಕವಿಯೇ ರಾಜನು ಇದ) ಎಂಬುದನ್ನು "ಪರಿಸಿದಾ ಪೇಕಾ" (ಪರಿ + ಸಿದಾಗ, ಪರಿಸೇ+ಪಾ!) ಎಂದು ಕನ್ನಡದ ಪದಾಕ್ಷರ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬಳಸಿರುವುದು ಕವಿಯ ಪ್ರೌಢಿಮೆಯನ್ನು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. "ಇಯ ಶೃಂಗಾರ ಪರಿಯಾ ರಾಜಾಣಾ. ಯಾ ಕಣ್ಣಾಪ್ಪಿತ್ತಾಕ್ಕ ಪರಿ ಧರಿ" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಉಜ್ಜಯಿನಿ ಕೆಳಗಿನ ಕವಿಯ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಪದ್ಯಕ್ಕೆ ಉದ್ಧರಣ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿದೆ. "ಸಿರಿಪಾಯ ಪಿಣ್ಣಂ ಪಾಣ್ಣಾಂ ಯಾಪಾಯಂ ಜ" ಎಂದು ಕವಿಯ ಉಜ್ಜಯಿನಿ ಕೆಳಗಿನಿಂದ ಅಕ್ಷರಗಳ "ಯಾಪಾಯಪಿಣ್ಣಾಯ" ಕೆಂದು ಹೇಳಿದ ಬಂದಿದೆ ಎಂದು ಪ್ರಶಂಸಿಸಿದ ಅಂಶ.

ಧೋಯಿಯಾನ

ಪಾಂಡವಾಯಾಯಾಂಯ ಗ್ರಂಥ ರಚನೆಯ ಮೊದಲ ಪಂಪನ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಮಂಗಳ ಹಾಡು ಕೊಟ್ಟವನು ಧೋಯಿಯನು. ಮಹಾಕವಿಗಳ ರಾಮಾಯಣ, ಕೃಷ್ಣನ ಕುರಿತ ಹೊಗಳಿಕೆ ಅಂಗಾಂ ಕಾವ್ಯ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಧೋಯಿಯ ಹೆಸರಿಗೆ ಜೊತೆ, ಪಾಂಡವಾಯಾಯಾಂಯದ ಕರ್ತೃ ಅವನೇನೆಂದೂ ಕವಿ ಪಟ್ಟಾಕಾರ ಮಾಡ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಶೃಂಗಾರ ಪ್ರಾಕಾರ ಕೊಡೆಯಲ್ಲಿ ಇತಿ ಶ್ರೀಮಹಾಕವಿಶ್ರೀ ಧೋಯಾಕ್ಷ ವಿರಚಿತ ಎಂದಿದೆ. ಪಾಂಡವಾಯಾಯಾಂಯದ ಕೊಡೆಯಲ್ಲಿ ಇತಿ ಶ್ರೀಕವಿಧರ್ಮರಾಜವಿರಚಿತ ಎಂದಿದೆ. ಅದರ ಈ ವಿಷಯ ರಾಜಕೀಯ ಧೋಯಾನೆಂದು ಪಾಂಡವಾಯಾಯಾಂಯದ ಗುಣಸ್ವಭಾವವನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಇದರ ವಿಷಯವೇನು. ಕವಿಗಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯದಾತನಾದ ಸ್ವಾಮಿ ಕವಿಯ ಆಸ್ಥಾನ ಪಾಳಿಯರೆಗಿದ ಧೋಯಿಯನ್ನು ಪಾಂಡವಾಯಾಯಾಂಯದ ಕರ್ತೃವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದು.

ಇದು : ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಕವಿಗಳ ಕಾವ್ಯದ "ಇಯಾಕ್ಷಂ" ಎಂದು ನಿರೂಪಿಸಿ ಹೇಳಬಹುದು ಅತ್ಯಂತ ಕ್ಲಿಷ್ಟಕರ ಸಂಗತಿ. ಅದರಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ಪ್ರಕಾಶಗಳಿಂದ ಪರ್ಯಾಯಗಳಿಗೆ ಧೋಯಿ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಅಯಾಗಾಂಗ ಧೋಯಿಯ ಕಾಲ 11ನೇ ಶತಮಾನದವರೆಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸಿದೆ.

ಧೋಯಿ ತನ್ನ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಶಕಾದ 10ನೇ ಶತಮಾನದ ಆಚೆಯವನೆಂದು ಗುರ್ತಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಒಂದು ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಮಾಯಾಗಿದ್ದ 10ನೇ ಶತಮಾನದ ಮಾಂಸಾಹಾರಿಯೆಂದು ಗುರ್ತಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಧೋಯಿನ ಕಾವ್ಯಗಳಾದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು 1047ರಲ್ಲಿ ರಚಿಸಲಾಗಿದ್ದವೆಂದು ತೋರುವುದು. ಕ್ರಿ. 1011 ರಿಂದ 1019ರವರೆಗೆ

ಭೋಜರಾಜನು [illegible] [illegible] [illegible] ಯುದ್ಧ [illegible] [illegible]. ಈ ಆಧಾರಗಳಿಂದ ಭೋಜನ ಕಾಲವನ್ನು 1010 ರಿಂದ 1055 ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಟಿಪ್ಪಣಿ : ಬಲ್ಲಾಳ ಕವಿಯ ಭೋಜಪ್ರಬಂಧದಲ್ಲಿ ಭೋಜನ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆ [illegible]. ಭೋಜನು ಪರಮಾರ ವಂಶಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ಸಿಂಧುಲನ ಮಗ. ಭೋಜನು ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿರುವಾಗಲೇ ಸಿಂಧುಲನು ತನ್ನ ರಾಜ್ಯ ಮತ್ತು ಮಗನನ್ನು ತಮ್ಮನಾದ ಮುಂಜನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ [illegible]. ಆಗ ಭೋಜನು ಮುಂಜನ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದು [illegible] ಅನೇಕ ಕಲೆ ಮತ್ತು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ [illegible]. ಮುಂಜನು ಭೋಜನ [illegible] [illegible] [illegible]

ಪಂಚಾಶತ್ಪಂಚ ವರ್ಷಾಣಿ ಸಪ್ತಮಾಸಾ ದಿನತ್ರಯಮ್ ।
ಭೋಜರಾಜೇನ ಭೋಕ್ತವ್ಯಃ ಸಗೌಡೋ ದಕ್ಷಿಣಾಪಥಃ ॥

55 ವರ್ಷಗಳು ಏಳು ತಿಂಗಳು ಮೂರು ದಿನಗಳು ಭೋಜನು ಗೌಡದೇಶ ಸಹಿತ ದಕ್ಷಿಣಾಪಥವನ್ನು ಆಳುವನು ಎಂದು [illegible].

ಆಗ ಮುಂಜನು ಭೋಜನನ್ನು [illegible] [illegible] ಭೋಜನು [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

ಮಾಂಧಾತಾ ಚ ಮಹೀಪತಿಃ ಕೃತಯುಗಾಲಂಕಾರಭೂತೋ ಗತಃ
ಸೇತುರ್ಯೇನ ಮಹೋದಧೌ ವಿರಚಿತಃ ಕ್ವಾಸೌ ದಶಾಸ್ಯಾಂತಕಃ ।
ಅನ್ಯೇ ಚಾಪಿ ಯುಧಿಷ್ಠಿರಪ್ರಭೃತಯೋ ಯಾತಾ ದಿವಂ ಭೂಪತೇ
ನೈಕೇನಾಪಿ ಸಮಂ ಗತಾ ವಸುಮತೀ ಮುಂಜ ತ್ವಯಾ ಯಾಸ್ಯತಿ ॥

ಈ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಓದಿದ ಮುಂಜ [illegible] [illegible] [illegible] ಭೋಜನಿಗೆ ಪಟ್ಟ [illegible] [illegible].

ಈ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ಭೋಜನು ಅನೇಕ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

ಭೋಜನ ಕೃತಿಗಳು :

ಅನೇಕ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಭೋಜನು [illegible] [illegible], [illegible], ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರ, ವ್ಯಾಕರಣ, [illegible], [illegible], ಅಲಂಕಾರ ಮತ್ತು ಮುಂತಾದ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ 84 ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾನೆಂದು [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ಈ [illegible] [illegible].

"[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]."

ಚಂದ್ರಪ್ರಭಾಸೂರಿ ವಿರಚಿತ ಪ್ರಭಾವಕ ಚರಿತ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ [illegible] [illegible].

ಭೋಜವ್ಯಾಕರಣಂ ಹ್ಯೇತತ್ ಶಬ್ದಶಾಸ್ತ್ರಂ ಪ್ರವರ್ತತೇ ।
ಅಸೌ ಹಿ ಮಾಲವಾಧೀಶೋ ವಿದ್ವಚ್ಚಕ್ರಶಿರೋಮಣಿಃ ।
ಶಬ್ದಾಲಂಕಾರ ದೈವಜ್ಞ ತರ್ಕಶಾಸ್ತ್ರಾಣಿ ನಿರ್ಮಮೇ ।
ಚಿಕಿತ್ಸಾ ರಾಜ ಸಿದ್ಧಾಂತ ರಸ ವಾಸ್ತೂದಯಾನಿ ಚ ॥

ಅಂತ ಪಾಠಾಂತರಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಹುದೆಂದು ।

ನಿಮ್ಮಿಂದ ಮಾಡಬಹುದೆಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟ ಹೊಸಪಾಠಾಂತರ ।

	ಹಳೆ	ಹೊಸ
1	ಮೈಸೂರ	ಅಂದು ಮೈಸೂರ ಅರಮನೆ, ಅಂದುಗಾಂ, ಅಲ್ಲಿಗೆ ಸಾಗಿ
2	ಮೊಗ	ಮಹಾರಾಣಿ, ಅಮ್ಮಣ್ಣಿಗಾಂ (ಮಹಾರಾಣಿಗೆ)
3	ಕೆಲಾಂ	ಮಹಾಕಾರಣ
4	ಅಂಬಿಗರ	ಅಂಬಿಗರ ಮಗಳ, ಪಿಲ್ಲಾ ಬಿಟ್ಟಿಯಾಗಿ
5	ಯಾರಿಗ್	ಕೃಷ್ಣನ ಸಂಬಂಧಿ, ಅಂಬಿಗರ
6	ಕೃಷ್ಣನ	ಕೃಷ್ಣನಾಗಿ, ಕಾಗ್ಯಮಾಯಿಗಾಂ
7	ಕಾಗ್ಯಮಾಯಿ	ಮಹಾರಾಣಿ ಸಾಕ್ಷಿಯ
8	ಕಾಗ್	ಕಾಗ್ಯಮಾಯಿಗಾಂ, ಕಾಗ್ಯಮಾಯಿಗಾಂ
9	ಕಾಗ್ಯಮಾಯಿ ಗ್ರಾಮ	ಅಲ್ಲಿಗೆ ಸಾಗಿ
10	ಕೃಷ್ಣ ಮಾಯಿ	ಕೃಷ್ಣ ಮಾಯಿ
11	ಅಂಬಿಗರ ಕಾಗ್	ಕೃಷ್ಣನ ಮಾಯಿ

ಸಂಪರ್ಕಾಂಶದ ಹಿನ್ನೆಲೆ

ಎಲ್ಲಾದ್ದ ಸಂಪರ್ಕದಿಂದ ತ್ರಿಭಾಷಾ 14 ಮಾತ್ರ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗಿದ್ದೆಯೆ ಅಲ್ಲ ಭಾಷೆಗಳು ಸಂಪರ್ಕ ಮಾಡುವ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯಿಂದಲೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ. ಈ ಸಂಪರ್ಕದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸ್ಥಳಾಂತರದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳಾಂತರಕ್ಕೆ ಮೇರೆಯಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಮಾಜದ ಭಾಷೆಗಳು ಮಾಡುವ ಪರಿಣಾಮ, ವಿಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ. ಅದ್ದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಹೊರಗಿನ ಕೊಂಗಾಣಿಯವರು ಇನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯವರು, ಸಂಪರ್ಕ ಅನುಭವ ಕೊಂಡಿದ್ದರೆಂದು ಅದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿಯ ಭಾಷೆಗಳ ಮೇಲಿನ ಪರಿಣಾಮ ಅಷ್ಟಾಗಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದಾಯಿತು. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹಾಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಾಮಾಜಿಕರು ಮಾಡಿದ ಭಾಷಾ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅಂದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಭಾಷಾ ಪರಿಣಾಮ ಇದ್ದಂತೆ ಹಾಗೆ ಇಲ್ಲಿಯವರಿಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಇರುವ ಕೆಲವು ಮಾತುಗಳು ಮಾತ್ರ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ಮೊದಲ (ಗ್ರಾಮ/ಗ್ರಾಮಗಳಿಂದ ಬಂದಿರುವ ಕುಟುಂಬ ಬಹಳವಾಗಿದ್ದರೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಸಾಗಿ ಬಂದ ಕಾಲ ಭಾಷೆಯ ಭಾಷಾ ಭಾಷಿಕರಿದ್ದರೆ. ಅದರ ಪರಿಣಾಮ ಮೇಲೆ ಅಲ್ಲಿ ಸಂಪರ್ಕದಿಂದಲೂ ಅಲ್ಲಿಯವರು ಅಲ್ಲಿ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿಯ ಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ. ಅದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿಯ ಭಾಷೆಗಳ ಮೇಲೆ ಬಂದ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಸಂಪರ್ಕದ ಸ್ಥಳದ ಭಾಷೆಗಳು ಅಲ್ಲಿಯವು ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಮಾಡಿದ್ದು ಬಂದಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯೂ ಅಲ್ಲದೆ ಕೊಂಗಾಣಿಯವರೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಕೊಂಗಾ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಕೊಡಗಿನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮ ಬೀರಿದ್ದಾರೆ.

INTRODUCTION

A literary composition is generally termed Kavya in Sanskrit. This Kavya is recognised to be of two kinds

1. Drushya and 2. Shravya.

Under Drushya, we have the drama and such other seeable literary writings, while under Shravya, we have

1. the Prose, 2. Poetry and 3. a mixed variety of prose and poetry called the Champu.

A Champu is expected to provide full scope for the poet to reveal all his talents and to entertain the reader with varying melodies. Dandin recognises this type of composition in his Kavyadarsha where he defines it thus- गद्यपद्यमयी चम्पूः. From this, it is obvious that the Champu kind of literature was current even before him, i.e. the 7th cent. A.D. But no Champu Kavyas as such belonging to that period are available. The (1) Jivandhara Champu by Harichandra is assigned to the 6th cent. A.D. by some scholars, while Prof T. S. Kuppuswamy Shastri holds that he lived after 900 A.D. No doubt one Harichandra is spoken of as a celebrated author by Bana, but we cannot be sure that the Harichandra mentioned by Bana is the same as the author of the *Jivandhara* Champu. Although earlier Champu works are not available, the Champu style must have been freely employed for their compositions by writers even from early times, for, we have in the Vedic Akhyanas, in the Beddhistic Jatakas, in the Puranas and in fables, plenty of passages where prose comes in between verses. However, the earliest Champu kavyas as such that we

are now aware of belong to the 10th cent. A.D. and they are (2) Nala Champu (or the Damayantikatha) by Trivikrama or Simhadityа (914-16 A.D.) and (3) Yashastilaka of Somadeva (951 A.D.). The (4) Ramayana Champu by Bhoja (1018-63A.D.) comes next and is a very popular Champu. Abhinava Kalidasa, who has not left his real name, also belongs to the 11th cent., and his (5) Bhagavata Champu is noteworthy. Anantabhatta, the author of the (6) Bharata Champu and another (7) Bhagavata Champu, is said to be a rival of Abhinava Kalidasa. Although rivalry between poets should mean that they are generally contemporaries, some scholars hold that Anantabhatta belongs to the 15th cent. A.D. The (8) Vishvagunadarsha Champu of Venkatadhvarin (17th cent.) is a very famous and remarkable production which is both instructive and interesting as it is satirical from beginning to end, exposing the defects of the social and religious conditions of that period in South India. The (9) Nilakanthavijaya Champu by Nilakantha Dikshita (1638 A.D.) is also a very popular work.

The five Champus namely 1. नलचम्पूः 2. भारतचम्पूः 3. रामायणचम्पूः 4. विश्वगुणादर्शचम्पूः and 5. नीलकण्ठविजयचम्पूः constitute what is generally called the पञ्चचम्पूः.

THE CHAMPU RAMAYANA

The Champuramayana (sometimes called Ramayana Champu) is a prose-poetic composition narrating the story of Rama as described by Valmiki in his well-known Ramayana. Many a time the very words of Valmiki are used in the course of the work. Every kanda begins with the same word as the one found at the commencement of the corresponding Kanda of the Ramayana. The work is very popular. This popularity appears to be due to its being a very faithful narration of Valmiki's version of the story of Rama, in an elegant style.

The Champuramayana ascribed to Bhoja is an incomplete work, as the author wrote up to the end of the Sundara-kanda only. The subsequent (Yuddha) Kanda has been supplemented by Lakshmana, the son of Gangadhara and Gangambika. He lived in a village named Sanagara, probably in the Circars. He is the author also of the Bharata-Champu-tilaka.

The sequel to this work embracing the Uttara-kanda of the Ramayana is called Uttarachampu. Besides the one noticed at XVI 8180 in the Descriptive Catalogue of Sanskrit Mss. of the Mysore Oriental Library and printed in Mysore, there are other Uttarachampus by Vatiraja, by Shankaracharya, by Harihara-nanda, by Raghavacharya, by Garalapurishantheir and by Vehkatadhvarin.

The Champuramayana has been commented upon by Ramachandra, Kameshvara, Narayana, Manadeva, Charantiyana and an anonymous person.

THE AUTHOR

The view that the Champuramayana is the work of Bhoja (of Dhara) is probably wrong; for the colophon of the work simply states that it is 'विरचितवतिति'. The exact name of the author is not mentioned. But at the beginning of the Yuddhakanda, its author Lakshmana clearly states that the earlier Kandas were composed by Bhoja, which we may accept as quite reliable. Then comes the question, 'Who is this Bhoja?' He cannot be the same as the author of the Saraswatikanthabharana, Shringaraprakasha etc., as the colophons of these works are not the same as that of the Champuramayana.

I (a) इति श्री महाराजाधिराज श्री भोजदेवविरचिते सरस्वतीकण्ठाभरणे

(b) इति श्री महाराजाधिराज श्री भोजदेवविरचिते शृङ्गारप्रकाशे —

II इति श्री विरचितवतिति चम्पूरामायणे —

The Saraswatikanthabharana, Shringaraprakasha and other works are assigned to Bhoja of Dhara. The city of Dhara is in Malva, while Vidarbha, of which the author of the Champuramayana was king, is Berar. There is also this geographical difficulty to accept the identity.

LIFE OF BHOJA

Bhoja of Dhara, to whom tradition assigns the Champuramayana, was the celebrated king of the Paramara dynasty. He is known to have been a contemporary of king Ananta of Kashmir (1028-1089 A.D.). Bhoja had a very glorious reign between 1018 and 1063 A.D. Abdul Fazzl in his Ain-i-Akbari says that it was Bhoja who shifted his capital to Dhara from Ujjaini.

Bhoja was a great warrior. He fought several battles with neighbouring kings as also with the forces of Muhamad of Ghazni. Besides this, he was a great patron of learning, being himself very learned. "A Mosque at Dhara now occupies the site of the King's Sanskrit college, in a temple dedicated appropriately to Saraswati, the goddess of Learning." "The great Bhojpur lake, a beautiful sheet of water to the south-east of Bhopal, covering an area of 350 sq. miles formed by masonic embankments closing the outlet in a circle of hills, was his noblest monument and continued to testify to the skill of his engineers until the 15th century when the dam was cut by order of a Mohammadan king and the water drained off. The bed of the lake is now a fertile plain intersected by the Indian Midland Railway.

There are some works named Bhojaprabandha, which describe Bhoja as scholar, poet and patron of learning and give us an account of his life. The works are variously written by Ballala Merutunga, Rajavallabha, Vatsaraja Subhashila, and Padmagupta. There is also an anonymous poem Bhojaprabandhasara, besides Bhojacharita, and

Bhojarajasachcharita, a play in two acts by Vedanta Vagisha Bhattacarya.

The following early life of Bhoja can be gathered from the Bhojaprabandha and the Bhojarajanka, an one act play by Sundaravisaraghava.

Bhoja was a minor when his father Sindhula died and hence his uncle Munja ascended the throne. The young prince was very popular and had become very proficient in all the Kalas. Envious of this, Munja consulted an astrologer regarding the future of Bhoja and to his dismay learnt that he would reign for 55 years. Thereupon Munja decided to have the prince murdered secretly in a jungle and entrusted a tributary of his, named Vatsaraja, with the task of carrying out his decision. But the latter took pity on the young prince and concealed him somewhere. He however informed the king that he had murdered Bhoja and in proof of that showed him a sword besmeared with blood. He also gave him a green leaf on which a Shloka was written by Bhoja in his own handwriting to point out that temporal fortunes were after all hollow. On reading it, Munja became full of remorse. Later, on learning that Bhoja was alive, he vacated the throne in his favour and retired to the forest as an ascetic.

Several humorous stories about Bhoja's court-poets are related by Revana Aradhya (10th cent. A.D.) in his Kavisamayavilasa.

WORKS OF BHOJA

Many works on various branches of general and scientific literature such as grammar, philosophy, astronomy, medicine, law, architecture and taste are attributed to Bhoja. The following are some popular works of his.

Original Works १) सरस्वतीकण्ठाभरणम् २) युक्तिकल्पतरुः ३) सर्वसिद्धान्तः ४) राजमार्तण्डः ५) चम्पूरामायणम् ६) शिवदर्पणम् ७) विद्याविनोदः ८) चारुचर्यारहस्यम् (?) ९) शब्दानुशासनम् १०) तत्त्वप्रकाशः ११) युक्तिकल्पतरुः १२) सुभाषितानि (an anthology)

Commentaries १) रामसमाश्रयः २) सदुक्तिकर्णामृतम् ३) शिवतत्त्वरत्नटीका ४) रामतार्किक (महत्त्व)

The Champurāmāyaṇa is written in the simple and graceful Vaidarbhi style. It abounds in alliterations and homely similes. Descriptions are highly imaginative. The height to which the poet's imagination can soar is seen from his description of the darkness of the Ashokavana as entering into Ravana's heart, being swept off by the women escorting Ravana at night with their torch-brooms. The elaborate description of sunset which is in prose beginning with [illegible] etc. combines verbal melody with imagination of a high order, while the short description of moonrise in stanzas 10 and 11 of the Sundarakanda has an enchanting charm about it.

SUNDARAKANDA

THE BACKGROUND

In order to keep up the word given to his father Dasharatha, Sri Rama goes to the forest in exile for 14 years accompanied by Sita and Lakshmana. As suggested by Agastya, Lakshmana sets up an Ashram for them to stay at Panchavati. As fate would have it, there Surpanakha who sets her eyes on Rama is so enamoured of him that she begs and importunes Rama to have her for wife. Annoyed by her importunities, Rama gets her deformed by getting Lakshmana to cut her nose and ear. For feeling thus humiliated to unto seeking revenge, she returns to Lanka and provokes her brother Ravana by describing the beauty of Sita Devi and by creeping lust in Ravana's heart to make Sita his wife. Having been provoked into vengeance, Ravana requests his uncle Maricha to help him in his endeavour to abduct Sita. When Maricha, who had already tasted the arrows of Rama, refuses to comply with his request, Rama coerces Maricha to do his bidding. Maricha is made to take the guise of a golden deer with silver spots and jewelled horns and walk the place around the Ashram where Rama stayed. Lured by its enchanting beauty, Sita persuades Rama to capture that magical deer. When Rama, who goes in pursuit of the deer, fails to return even after a long time, Sita sends Lakshmana to go in search of his brother after much pleading. Using this opportune moment, Ravana enters into the Ashrama in the guise of a Sanyasi (recluse) and abducts Sita.

On their return to the Ashrama after killing Maricha, Rama and Lakshmana are shocked to find it empty and proceed in search of Sita. When they are obstructed by a Rakshasa named Kabandha,

they slay him and as directed by him they go in search of the monkey warlord Sugreeva to strike an alliance with him. Sugreeva had suffered a similar predicament as Rama's, having been cheated of his kingdom as well as his wife by his mighty elder brother, Vali. Mortally afraid of his brother's prowess, Sugreeva would be holding camp at Mount Rishyamukha, with his generals such as Angadya and others, where he knew Vali would not be able to enter owing to the effect of a curse by Saint Mathanga (that forbade his entry there). Having exchanged their mutual tales of woe, they enter into a pact to help each other out of their common distress. Accordingly, Rama slays Vali and restores him to his kingdom and his wife. When Sugreeva gets indulgent with his newly won fortune and forgets to fulfil his part of the promise, Rama sends him a reminder through Lakshmana. Profusely apologizing for his folly, Sugreeva despatches his brave ministers to all the directions in search of Sita. He preserves his oldest and most trusted minister Hanuman along with Angadha and Jambuvan for the southern direction, and they, in the course of their search come across Sampathy, the brother of Jatayu and as per his counsel, decide to go in search of Sita across the sea.

THE STORY OF SUNDARAKANDA

Jambavan and others praise Hanuman, extolling his heroic qualities and inspire him to set on the daunting task of the search for Sita, now under the captivity of Ravana. Hanuman stands atop Mount Mahendra, getting ready to launch himself into the sky. The abrasion caused by his mighty foot produce more striking and significant development on the mountain.

Thereon, the mighty Hanuman darts towards Lanka, but is confronted with several obstacles. The first one to try to stop him is Mynaka, the son of Himavantha, and the next one to challenge him is Suvarsa, the mother of snakes whom Hanuman overpowers by putting through her belly. He then is confronted by Simhika, the dreaded ogress who had the power to pull in a shadow, using which she tries to arrest Hanuman's progress. Hanuman slays her by mauling her and continues his onward journey.

Thereon, Hanuman lands on a mountain called "Lamba" situated near the seashore perched on the top of which he espies one of the tall minarets of the city of Lanka and proceeds in that direction, by which time the evening sets in. He is threatened by the guardian deity of the city of Lanka who forbids him from entering the city. Hanuman defeats her in a combat and obtaining her permission, enters the palace complex of Ravana.

Disappointed at failing to find Sita there, he reaches "Ashokavana" and climbs on the "Shinshapa" tree from which vantage point he notices the arrival of Ravana and overhears his conversation with Sita. Having been confirmed by the drift of the conversation, that it was indeed Sita that he had found, he descends

the tree since Ravana is out of sight and introduces himself as "Hanuman, Rama's messenger" and feints her on Rama, Lakshmana, Sugreeva and the rest. Having been convinced of the veracity of his report, Sita hands over her pearl bracelet (Choodamani) to be given to Rama. After expressing her obeisance to Sun, Hanuman gets down to occupying the beautiful Ashoka vana where he is challenged to a war by Akshakumara and foreign. The latter eventually arrests Hanuman by using the Brahmastra and produces him before Ravana.

A conversation ensues between Hanuman and Ravana culminating in Ravana pronouncing a death sentence on Hanuman. But he is dissuaded against doing so by his brother Vibheshana who points out that such a punishment could not be meted out to an envoy. However, Ravana passes an order that a cotton cloth be wound around the tip of Hanuman's tail which should then be set on fire. Not the one to be thus subdued, Hanuman then goes on a romping, setting the whole city of Lanka ablaze, but taking care at the same time that the safety of Sita is ensured. Having given Ravana a taste of his prowess through his exploits, Hanuman takes a leap back across the ocean so reach back to Rama and hands him over the Choodamani and gives a detailed report of his remarkable adventure.

॥ श्रीः ॥

॥ चम्पूरामायणम् ॥

अथ सुन्दरकाण्डः

सतो हनुमान् उदाकाण्डकीर्ण भीमः

विवेशु पथि यामाद्यम् ॥

निर्दहशौलस्य खर्वेन्दुकोः

दम्भाद्रुद्रस्थाद्यमभगन्नः ॥ १ ॥

अथानीम् उदन्वदुल्लङ्घनकृतनिहितपरजिघांसन सौहृदम् अहम्। अनाकुलेन निःशेषनिर्वाणशोकेन निरन्तरनिष्पन्दान्तर्व इव, इतस्ततो विलसतीभूतवलयः परिणमदिशिखिलमिव इव, सन्धन्यमानकृष्णसार अवयुगि, स्वप्नसमयामानशिलाकलाप इव, इतस्ततस्फुरतीरिपादनोद्धुतानुधूतानिलपिण्डनिकिटकटकलक्षा इव, अनाकलमुद्धाकाण्डीरकमुक्तीकिकटकलक्षा कलाकन्द इव, परिसरगहनविनिहितरसि कृतसीमृषकला निगलितकलमल इव, पूर्णमालतनविष्टकर्णिकाहिजालवृत्तस्थापितपौत्रकोणिकाजाल-राज समुपजातमोद इव, एकदिकतटोपसर्पतमहिषिकीचक-सुषिरसम्मूर्च्छितकृत्कारपूत्तिगानलव इव, इतर्हमानीयेश्वर इव, रचयामानिव दीर्घकम् अभजत्।

कन्धे मारुतिलङ्गोत्थित ज्वालकलुषा ज्ञा-

पर्यालम्बिनि महेन्द्रपर्वशोणीस्तरा ततिः

मर्त्यवारिनिधि पक्षशिखिशिखा मोक्षे कले भाविनः

मृत्यन्यासनिपातशङ्कु निकटप्राप्ति पयोधौ दधौ ॥ २ ॥

पक्षाभिघातवशोच्छलितोर्मिमालात्

पाथोनिधेः पवनवन्दनविघ्नभाव ।

तद्वद्गुहकुलकीलितताकलोके

मैनाकभूभृदुदजम्भत संघमीव ॥ ३ ॥

तत्र पक्षाघातपुरः प्रत्युदभूत इति वक्ष्यमाणः प्रकाशितवान् प्रकाशमेव सान्तरयन् हिरण्यगर्भे वसाद ।

भागीरथ कृतान्तेन उद्धाय अतिशयानये ।

मारुते पतिते रम्यात् सौम्य विक्रम्य गच्छताम् ॥ ४ ॥

तत्र मित्र पतिष्यतः पूर्वं पर्वतभेदिनः ।

तस्मात्तान्नि तिष्ठोऽत्र कपत्व इति मा भव ॥ ५ ॥

एवं प्रार्थयमानमेव वायुमन्य कार्यान्तर गते सति हनुमति ।

अवलोक्य हिरण्यगर्भस्तत्रैव वायुमार्ग उपसंहृतवान् ।

शातमनुक्षेत्रमन्वुरासीत्यवमागात्मतसीजनमुम्भिन् ॥ ६ ॥

तदनु पथापुरं लङ्कापुर प्रति पथातो हनूमतः सरणेम् अकरणात् प्रयाणमार्गयोः पादौ किन्ध इव, तदन्य आदर्श हिरण्यजननी हिरण्य सुमना ।

उद्धूम्भितस्य तरसा मुरसा विजेतु

पादौ पयोधिकलितौ पवमानसूनोः ।

तस्योत्तमाङ्गमभवद्गगनस्थवर्ती-

वीचीचयस्थलितशीकरमालभारि ॥ ७ ॥

अनु मनूकृत्य तत्र हनूमान्

कृत्वानगाह जठरे जलधेः ।

ततो विनिष्क्रम्य स चक्रपाणेः

विक्रिक्रमस्य क्रमयेव चक्रे ॥ ८ ॥

भूयोऽपि भोऽर्द्ध रघुमाप

दृतद्विचक्रेण गच्छतस्तैः खगैः ॥

नभिहरन्तः पति विहिकाङ्ग

छायानिषेधादुपपद्यमान्वः ॥ ९ ॥

तदनु पालकस्य पाले तत्रशिखाभिः लाक्षमानः पवनुतनयः लङ्कापुरीतरगोपुरद्वारमासाद्य विनानविनानान्तुसन्नक्षयन्त्रपिनाक:- कार्णोऽभूत् - "श्वाकरमेना कर्ण नोदिमपक्षराय विनन्वन्मुद्रन्वनम्" नरतु नाम: कथमुपवतु यातुधानराजधानीमिताम्" सर्वथापि विनयमर्यादा दशरथि: । भौमीकृतार्थवलङ्कृत: कैवाणसहनभवम् । जीवति वा नवेति च जानामि जानकी" इति । तत्र तत्र पाणकर्ती सीताप्राणिनामिधुराव्यतर्नेव: प्रच्छन्नसन्नयारे तोरस्तनाय गभस्तिमालिन: केवलम् अभिलाषाय । तदनु शातपक्षस्यागस्त्यसलिधौ

निक्षिप्तचापमन्य प्रन्यासीद्धि प्रकोजनवेलेति प्रभेससे कथयितुमिव
प्रतीचीन्दिशं प्रतिशति धावति भास्वति-"वनशालमिदमपरमहीधा-
कटकोत्तालसमुत्तेजयमानकरिशिखाधर्याभिः किमु शोभितम्?
अथवा समीपमालसत्पानकुरुविभिदुद्दामरोचिष्टम् निष्ठ्यूतमलसट
तपनोपलजालसमुल्लसज्ज्वालापटलैः किमाकटलितम्?
आहोस्विदागतस्य मित्रस्य महार्घमर्घं प्रदातुं प्रमुदितचेतसा प्रवेशमा
सूर्यमणिवांदरोदीर्यमाणामाणिक्यकिरणैः किम् अकलितम्?
अहोस्विन्नाराधयतारद्विपीमलिलमपि रमयितुमुन्निद्रितस्य
चारमणीवान्वेः अर्थि:पुञ्जेन किमिह रञ्जितम्? इति शाकलतनय
रवेरनोदेशं शरदाने सन्ध्यासे समुदञ्चिते: स्वर्णीकृतभेरिषु
पत्रपुटकपाट-विधानासु, प्रतिकुमुदभवनं मकरन्दशिक्षामटरसु
मधुकलद्विरेषु, विकचकुवलयकलिकाकर्णपूरकमायेषु मार्दलतमसुषु, प्रत
इतः सरोवरसु तिमिरेषु, कालागरुधूमस्तोमशयामलितेषु
दिक्पालपुरीपुरन्ध्रीषु, प्रतिदामालाकरं प्रदीपे विश्लेषवेदकपूर्वरङ्गे
रवाहनीहारतीकक्कोलारे, नक्षत्रमालातरुतो वनमतद्वजे।

आविर्बभूव पूर्वाद्रेः शशी शृङ्गारतीलिम।

[illegible] ॥ १२ ॥

[illegible] रेजिरे गगनस्थिरे।

[illegible] ॥ १३ ॥

तस्मिन्नतीतसमये महसा हसद्भ्यः

कीर्तिच्छटाप्रचरिकानपरोव प्रातो। ।

आविर्बभूव सुमनः परितोषणाय

लङ्कापदेशनवनाटकसूत्रधारः ॥ १२ ॥

तत्काले लङ्काधिदेवतामात्मना सह विग्रहं विधातुं
गृहीतपुरुतिविग्रहा मार्गप्रसारस्य अर्गलीभूय भुवस्तलं तर्जयन्ती निर्जित्य
तथा मानरचितायतोपद्रव निजनिलयनिलय सरसिजासन-
प्रसरनादेदयन्त्या विहिताकुलतिर्महतिर्दुर्गामधिकलयेव मेखिनी
विधिन्वन् नैर्ऋतचक्रवर्तिनः प्रासादमसमसाद। तत्र –

एष राक्षसमार्गभौमनगरी रक्षाभूरुद्धिक

तस्येदं सदनं सुवर्णशिखर विद्याधरधामणिष् ।

एतत्पुष्करमाहत पवनतेनिर्माटरम्यालतो –

रत्नाकरोर्वदिन्दुरीपकिरणप्रक्षोलितस्य निश्च ॥ १३ ॥

अपि च।

अतिशयः कनकस्य एष भवितो भीतप्रतेरिद्धश

साहस्यां विरचय कीर्तिमतुलामाशाविलुम्पन् सुनुना ।

इत्यालोच्य तदा किल स्वयमपि प्रयाति गृहीतुं पत

लङ्कायां स्फुरचतुरन्तमन्दो चन्द्रेण दीपायितम् ॥ १४ ॥

एवमेव पर्यटन् अस्यानसुन्दरीसौन्दर्यमुद्रां निद्रयाप्यतिशय्य
शय्यागृहे कान्तसंकेतं वैश्रवणपतिपरिपूतप्रतीतरक्षधूतनामप्यनिमेषेण
निरीक्ष्य तत्र विलक्षमभीरुणो मानसिविधिविहितबहुविधविनाशकरा-
प्राकारदवप्रुतः सप्रतेकतनिकायामपि वैधिनीमन्वेषुणिष्टदेवता-

प्रणतिपातनुत ।

अथो जनकनन्दिनी तत इतो विचिन्त्यन्ती –

दशोकवनिकामगादपगतान्यमार्गभयः ।

प्रसभमिलन्नाति भ्रमधनो यथा विगत–

स्वदोषमखिलं विचिन्त्यपशमनैकदिव्यौषधिम् ॥ १४ ॥

नतमलस्या वाण– पुन्नाग– साल– हिन्ताल–तमाल–कृतमाल–
सान– बकुल– कन्दुल– तिलक– आमलक– कुटज– विकुच–
कनक–कालोल–मातृ– विकङ्कत– केतकी– कदम्ब– उदुम्बर–
कपित्थ– अश्वत्थ– कुरवक– मरुवक– माकन्द– कुन्द– बिन्दुक–
चन्दन– स्यन्दन– चम्पक– चामीर– पनस– वेतस– पलाश–
पाटला–रसाल–प्रियालु–प्रावैरनेकैरतीवकलिकैः परिवृतया परिभ्रमत्
अर्धकपोलपालिविहितगण्डपत्रलेखया कान्यनमदी मिथुनमाकलोक्य ।

तत्र गन्धरसकल्पनाः युवो नभचरान्तः ।

व्यधीयदलसालीनवजलार्द्रनदशं दधी ॥ १५ ॥

मल्ली घृतवासिव स्नुहिवने स्नेहच्छेन संस्थापिता

माला देवकुलादिकामिवधिया क्षिप्ता श्रमशामे शुन ।

हेमीमाश्रमतस्तया स्वभवनं मर्कोपमं भक्षया–

दर्शीतामपनीतवेषरचनामालोक्य दम्भाकुलः ॥ १६ ॥

पुनरपमेनामालोक्यैव भिन्नं ततान –

ज्योत्स्नां विनापि निशमोहिनि शीतभानु –

उच्छायां विनापि विमलेहिवसेश्वरोऽपि ।

एनां विना रघुपतिः परिगृह्य दीर्घं

रक्षाय एव बगतीति विधिर्मनेऽत ॥ १८ ॥

एवं चिन्तयता हनूमता कथमपि निशीथसमये गते निशीथिनीभार्यायाः चन्द्रमणिमिश्रितपुष्कलकण्ठमेघामृतकण्ठमानं दशकण्ठस्य निद्रालोपेन स्मरशरप्रहारेण च कलुषीकृताङ्गः सरसकर्पूरचन्दनचर्चया नवनीतदर्शनेच्छया च प्रकटितदाहः वैकक्षमालया मुकुटस्रग्दामया च विरस्कृतमकरन्दः शनैः शनैर्विशदशोकवनिकाम् ।

रजनिचरसभार्या वारवीमनिनीनां

करतलकलितावितीपिकामालिकाभिः ।

दिशि दिशि परिमृष्टं चन्दनस्रग्दामकं

हृदयमकलयाहं केवलं शालवन्द ॥ १९ ॥

यदेव मदान्धहृदयो रघुवीरपत्नी

सीमन्तिनीति हृतवीतिशाप पाथः ।

अमृतमन्तपितकोमलपल्लवलतकीर्ति

वैनतपाथकशिखामिव वाणवेन्द्र ॥ २० ॥

एतद्दर्शनेन वैपमनतमुतता मैथिली कापुरुषतिरदपरुषवचन–
पारम्पर्येण विडीयमानाद्यपाकपदनिरर्गलपरुषवाक्यमुमेव सुषमन्तरतः
कृत्वा स्थिता पर्यभाषत ।–"अयि, सकलसमाचारप्रतिष्ठः परमेशी भगु

कुलमुत्पन्नकः? एवं जनकसाकेतकदम्पतिरम्यपरम्परा जनयती हि तेजसाजनाद् । धुरोऽपि पल्लवाद्रीणामपि जनमनुकूलप्रभवत्वात् इक्ष्वाकुकुलः कुलोपकारार्थं परिचर्या जानकीव यदि नयेयाः, तर्हि तत्रापि दयते नियतं यदीयो जीविनेशः साक्षात् जीविनेशोऽपि तवि दयालुः भवेत् । शाङ्करयोरजैवस्य मैत्र्यः पारमपि भावनायि । किमु [illegible] पुरुषस्य शिलीमुखं भवनामनोरथं कः अर्थति निजहृदयपति-तरुपिण्डधरणं पक्षालयितुम्? अथवा जनस्नाहसमयदारभ्य समग्र-भावग्रहदृष्टिभाग्यं भीतिभि पक्षिधारकाणां शीतिभिरनुगाणां भवापन-यशेत्कः समर्थो निवारयितुम्?

अथ निशिचरनाथं सन्धयाणाविभिन्न

न हि जनकसुतायाः प्राणदेवापि वाणी ।

जनमुपनमतु पालयन्वक्तादिष्टं

विशति इतविशापेनैवयोः किं नु शक्तिः ॥ २२ ॥

एवं जनकदुहितुः अवधीरणाकलितिमाकर्ण्य कोपदंष्ट्रयुग्मो दशमुखस्तामभिलो त्रिजटाः आरक्षिकराक्षसीरादिश्य 'भवन्तः, चतुर्भिरप्युपायैः एनामवश्यं वशगां कुरुध्वम् । इयमनुकूला चेदिमां इतानां मे प्राणरक्षणाय महाफलं भवत !' इत्यादिश्य निशाटो प्रत्यागारे निशान्तमेव प्रविवेश । तदनु क्षणदाचरीणां मौषधीक्षण-चारुदीर्घाभ्यां मुकुलितहृदय-पुण्डरीकः पुण्डरीक-पूर्ण-परिवृत-मरन्दाङ्कमधुलीमङ्गीकुर्वाणा शीर्षण-तरुणीव शापबलाद् वसुधा प्रपन्ना जनकनन्दिनी विलापमेवमकरोत्

मूर्त विदितवृत्तान्ते जटायुषि गतायुषि ।

भाविहस्यामार्यपुत्रः किं वाधिगतवान्प्रभुः ॥ २३ ॥

आहोस्वित् कलहादमात्रा विपर्यस्तप्रकृतेः अकुलस्यास्य किमु प्रभावस्य मरणाय ? अथवा,

न केवलं मन्मथदुःखमन्य

कृपा च मामस्य निमग्नमिच्छाम् ।

दृष्टं न चेत्सन्निहितस्तनस्तः किं

भवेत्स दृष्टो जघटेकवीरः ॥ २४ ॥

इत्थं विलाप्य स्वपुरुषमेव संगतं चिन्तयन्ती कृष्णानुष्ठाम् अगमत् ।

निद्रामयीस्तं निगडप्रतीतां

विपर्यस्तपत्नीनिमुखं निषार्य ।

अस्वप्नलीलोत्तरणप्रतीक्षं

दुःस्वप्नमेकं त्रिजटा जगाद ॥ २५ ॥

किं च,

उपस्थितस्य परीक्षणायाः

उपेत्य पृच्छी सुचिरं दुःखाः ।

नतीश्वरस्त्रीमुखकर्णिकायाः

सीतालतायाः त्रिजटा जगाद ॥ २५ ॥

तदनन्तरमामन्त्रणाय उपहारजन्या वैचित्र्या मारुतिरिव-
मनुपेक्षणीया तत्रस्तिमी वीनिमगुञ्जतीति चिन्ता परिणता वैदीकलस्या
बभूव। ततः –

देव्या उद्यानगमनमीमलवद्दीर्घा –

कर्मान्तर इव विशेषण वैचक्षणि ।

विस्रम्भणार्थमयमाकयसंगतानि

रामाभिकीर्तनमसूनि शनैर्विचिन्वत् ॥ २५ ॥

तदनन्तरं रामचन्द्रपत्नीविरहया जनकतनया तस्या शाखाया
शाखामृगमुखीक्ष्य दुःखवन्दुःखया चकितहृदया मलहमणाय समय भर्त्र-
बन्धुमार्गसमानं जनमिव दुरापरस्थाः स्वकः कथमनुपादिति विचिन्त्य
मायया रामपादपैर्वेत इति बुद्ध्या तस्माच्चारुतपुत्रात् रजाम। सोऽपि
समवतीर्य वचनवैचित्र्याज्ञानकदुर्वी प्रत्यवदितुम् आञ्जनेयः
कृतान्जलिर्विनिजगाद।

कल्याणि त्वद्विरोगेन तीव्रवेगेव जम्भतः ।

राघवेन्द्रस्य दूतं मामन्यथा मा स्म मन्यथाः ॥ २७ ॥

त्वया सह प्रस्थितचित्तवृत्तिः

विचारयी कोवलसमाकधर्मा ।

तस्योऽजनीन्यैर्विति मन्मुखेन

त्वां कौशलं कोसलराजपुत्रः ॥ २८ ॥

अपि च,

शिरसा तव सौमित्रिरकरोदभिवादनम् ।

अपृच्छत्सर्वोऽपि भद्रं त्वामतिथिश्च वनैकसम् ॥ २९ ॥

एवमभिहितया तया संभृतविश्रम्भया भवादृशैतया नावदनुमुक्तः
पवनतनयो वातिभरणकाण्ड सुग्रीवस्य सचिवतामाप्नुवाय प्राचेतसर्वेव इव
संतानसमिहित वनगमनमङ्गलमङ्गलीयकमस्यै प्रादात्। ।

सौभाग्यवतस्य पवनात्मज चीयमान –

रामाङ्गुलीयकमिलोकनवासरस्य ।

सत्यं कला प्रकटमीं धृति नैव मेने

पाणिग्रहीतमनदिनं जनकात्मजाया: ॥ ३० ॥

ततस्तं जानकी निःसीमहर्षा वचाये – "महाभाग, भवाधाम्य
दुःखतनः प्रत्यभीदिति मन्दः एवमवन्तमिधानया निर्मीकमुद्रिका
स्वमाला प्रेषितया भातिम्। अवाप्तमन्तर्दशीलः तुरीयपुत्रमन्तोष न
नामर्षपुत्रस्य समर्पयिष्यति। विरहसहमपि मामाकुर्ष्ट न शक्नुयां
प्राणान् कृपयान्धारयितुम्" इति। एतत्कर्णे मनसि: –"महानुभावे,
मा भैषीः। भवतीं वहन्नेव तूर्णमुत्तरङ्गितसागरो मुखरचरण-
सरसिजस्सीपमुपयास्यामि। मामसमर्थं च समर्थयेथाः" इति
अभिहितवान्। किं च,

महा महीधरमधीयी मेत्रा वहिमुपेयिवान् ।

दया: कृपयाराशिः कुल्यामुल्या दशां दशौ ॥ ३१ ॥

अथ नमुचाय यथा अनकजजमुना मुदिता

किमु तव पुष्करं करतलाङ्कितवारिविधेः ।

अपि नु मया स्म प्रणतपुष्टन कान्तिभि चे-

त्रियतमपाणिनी परिणमेद्भवत: पदवी ॥ ३२ ॥

अन्यच्च,

परिहृतं हुताशनेन यदि त कुर्यामहं भस्मसात्

सत्यं दाशरथे: उरसा न भवेद्यात्मोचिता धारणा ।

किं चैतस्य दशाननिशाचरपतेरपि प्रमत्तनक्रान्तिर्भवेत्

जन्मान्यप्रमितयकतो रघुपतौ बाल्ये नाम श्रेयसी ॥ ३३ ॥

एवं ध्यात्वा पवनसुतो विनीता सीता पुनरब्रवीत् –

मायामृगेण अव वैदिति वाञ्छितायाः

शाखामृगेण पुरुषमतिमिश्रवृत्तम् ।

एषा कथापि मुखतं किल यदि स्यात्

का नाम रामधनुषः प्रथिता प्रशस्तिः ॥ ३४ ॥

किं बहुना । इत्येतदेव चिन्तितम् । यद्यहं रामवनुष्टिष्या: तदेव निर्वितम् । यत्कादृशमादृशस्य ममाचारस्य तदेव प्रकाशितम् । यानुगुण्य रामभाषणप्रतिक्रियाकालतदेकानुभोदितम् । यदनुकूलं कृपणवधूशीलस्य तदेव कथितम् । यदुचितं क्षत्रियाणीवाणीपराक्रमस्य तदेवोपकान्तम् इति बहुशः प्रशस्य, 'सर्वथा यथाकथञ्चित् लङ्कामिमां प्राप्तासीति जानकि जानीहि । अनुजानीहिमां जनं प्रस्थातुम्' । किं च, यथाकृतस्येव

निर्दिष्टपूर्वमभिधानं किमपि दीयताम् इति । सा तु दीर्घं निःश्वस्य निर्विण्ण चुप चारु चिन्तकुटाटवने तरुणतरुणतरुमणीयतया मन्दीभवच्चन्दनौघाये मधुमन्दमेव उपधानीकृतबाहुका भूमे: पर्णोपरीसरे शालतरुछाया-पर्यिरचितनिद्रणं भावयन्तमानं कनकं रघुपतिः ददर्शोक्तवत् ।

कृशरूप कृशीकृतमनस्त्वं

निजहृदी चारुचिन्तायते स वीरः ।

अथ तत्कृपयाहताहिमात्र –

शिरसोर्वी स रथौ यथार्थमज्ञाम् ॥ ३५ ॥

सीता परिचिन्तितकनकस्तनतटद्विगुणितदुर्दशा केतन निनदम-परमिदम् अभिज्ञानमुन्मुच्य,

चूडामणिं कपिवरस्य ददौ दशास्य-

मन्यामपुन्नितमणिनिदर्शं कृपाङ्गी ।

आदाय तत्पतिपूर्वमसौ प्रतस्थे

भाषितवचनमेवदनोरगमुन्मथाहः ॥ ३६ ॥

ततः कृतकृत्य एव निर्गत्य निजगमन निशाचरपतेः प्रकाशविमुखशैलकन्दरे कथञ्चित् प्रभञ्जनाग्रजः ।

स्वकान्तैः प्रत्यक्षाचलमभिमतीव प्रकटयन्

अमार्गेण भास्वत्प्रतिकलितमङ्गः सुमनसाम् ।

शिलाया संन्यस्य धृतिमपुरुषार्थां विरचयन्

अयं लङ्कोद्याने दशवदनलीलामनभुत ॥ ३७ ॥

तदनु सरभसमारक्षिकरक्षोभयनिवेदितपराभवेन क्रोधकुटिल-
दशकन्धरेणेतस्ततः नियतिकिंकरभयंकरसन्निकृष्टसन्यहस्तपुत्रेण
जम्बुमालिना सह किल चैतत्तेनानुपातवति हनूमति पुनरपि
निशाचरनामितिशिखरगणा मारणो रावणः सचिवानवलम्ब्य
पञ्चाननपरमकृपाणहस्तमुद्यान् बलीमुख जीवयाह गृह्णीष्वेति
प्राहिणोत् । तत्र खलु तेनापरेण पन्थ पञ्चाद् नीत्वा
मुहूर्तमुद्दीप्तपरिदुःखज्वालिनालानम् उद्दोषयन्तं हनूमन्तं सिंहमिव निबध्य
निखिलरक्षःसमक्षम् अपक्षमशाकुमारमन्वक्षिपत् ।

यः संघर्षधूर्णीकृतकनकमहाभित्तिपीतीत्थुत्या
नद्यत्कल्पान्तकाले सरसीमसमन्दीभवद्भूत्या समेतः ।
रक्षःशूरप्रवाहान्निखिलपरपतत्कैः क्षेपणीयां हनूमान्
अक्षक्रीडां विधातुं दशमुखनगरीक्षत्वरे तत्वरेऽसौ ॥ ३८ ॥

तत्क्षणं क्षणदाचरसार्थं विधाभेन विधाटितरङ्गतिर्योधकृतलीला-
प्रासादमुत्पाटितलम्बमानं जातवेदसा दग्ध्वा धूपोऽप्युपाधिसोमः
रमीयसमुक्ते बभूवः । एवमपि दशाननं धृत्वा कुपितस्य निशाचरपतेः
दुःपदेव निपेतुः पुरे सुकाननानि सभितिर्तोर्विशतिदृष्टयः ।

सनिमिषमुपनेतुं यः क्षोणिं यः भूतलं यः
सपरमुपनयं त्वां वीक्षितुं कः समर्थः ।
इति तुलितवचनेन प्रत्यपक्षेपणाद
प्लवगमिह नयेति प्राहिणोद्राक्षसेन्द्रः ॥ ३९ ॥

नेतुं शोकसंभिन्नाशयतयेहन्तुं चमूं राक्षसीं
तस्यालःपुरयोषितां रचयितुं मानं विना वैदवम् ।
सूर्याचन्द्रमसौ प्रवेशकिलतौ लङ्कापुरीमन्निना
भूयो कर्तुमयुग्म आसनजिता जातौ स्थानीरणे ॥ ४० ॥

संग्रामदुर्दिने तस्मिन्नाहर्षं शरवर्षिणि ।
बर्हीव नैशमाहेन मेघमाहेन मारुतिः ॥ ४१ ॥

तदनु यातुधानानाप्रधानविष्टरकुलो विविधायुध वैतण्ड्य विमुख्य
विजयश्रीसंगतानन्दं गन्धवहनन्दनं शतानन्दानन्देन बबन्ध
दशकन्धरानुजः । तेन तिलकमेव विजयाङ्गनारमेन शिखिशाखाग्रः
शमयतालकनैः बबन्धुः ।

स मारुतेर्वैतण्ड्यपाशतस्या
बन्धोऽप्यबद्धस्य विमोक्षहेतुः ।
पुनः पुलस्त्यान्वय पांसनेन
बन्दीकृतानां सुरसुन्दरीणाम् ॥ ४२ ॥

जरदनन्तरमिव हनूमन्तमहतया निहतस्य दिनान्तस्य प्रभातं
निमालयन्निभावरीचरपतिवृतः प्रवनन्तरं निजसितसमीचमुपनिश्चय ।

सोऽयं ददर्श दशकन्धरमन्धकारि-
लीलाद्विपोत्तरपरीक्षितबाहुवीर्यम् ।
बन्दीकृतेन्द्रपुर बालयुवकाय-
जाभूतस्यमरमरुत्पतितोत्तरीयम् ॥ ४३ ॥

[illegible]–

[illegible] ।

[illegible]–

[illegible] ॥ ४४ ॥

[illegible]–

[illegible] ।

छायात्मना [illegible]–

[illegible] ॥ ४५ ॥

निःश्रेयस[illegible] पदवी [illegible]

त्रैलोक्य[illegible] ।

सूर्येन्दुपावकमहांसि तपोबलेन

[illegible] ॥ ४६ ॥

सोऽपि [illegible]

[illegible] ।

कैलास[illegible]

नन्दीश्वरः स्वयमुपागत [illegible] ॥ ४७ ॥

ततः [illegible] राजा [illegible]– [illegible] महीपतिकुलतिलकस्य [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] दिशि दिशि [illegible], तत्र [illegible] [illegible] [illegible] परिसरमुपागमम् ।

[illegible]–

[illegible] ।

[illegible]

[illegible] ॥ ४८ ॥

किञ्च,

[illegible]

[illegible] ।

[illegible]

[illegible] ॥ ४९ ॥

[illegible]–

[illegible] मा गाः ।

वानरशतोऽर्थयति किं विनतासुतस्य

क्षामस्मितस्य भुजगः स्पृहयानुतानु ॥ ५० ॥

बाहुचन्दन निषङ्गकोटरवद्

उच्छ्वासो रघुपतेः शरोरगः ।

प्राणत्वमुपनिनीय तावकं

आस्यापानभगास्य धास्यति ॥ ५१ ॥

किं बहुना ?

मायामृगो रसभस्टटकमूत्रधारो

ज्ञानामृगे च भवतः प्रतिकूलवाते ।

क्षीणस्य रघुभाषकस्यकस्य

मुक्त्वा प्रणामकवचं कवचं किमन्यत् ॥ ५२ ॥

एवं निशम्य कुपितः पिशिताशनेन्द्रः

प्राणानमुष्य हरतीति भटानवादीत् ।

आजन्मशुद्धमनिशं विभीषणस्य

दूतो न वध्य इति शास्त्रविदा स्मरेण ॥ ५३ ॥

तत्रभवतोऽपि विभीषणस्य भाषणमङ्गीकृत्य पञ्चवटीनामकेषु लाङ्गूलमेव शरणम् । तदेव कार्यसाधनस्य मार्गीत्र अहिमानकृतः भवतो भवन्तं पौराणिकीश्च व्यवहारं नमस्य प्रोक्तः अंचारयन्त इति सहसिरसादिदेश । तेषु तथा कुर्वाणेषु ।

निर्वर्णयन्निव वनस्य वातातः

कर्णिकारनिकुरम्बकर्बुरः ।

निर्निमेषगणभाग्यसंपदा-

दुन्निमेष भगवानुपबुध्यः ॥ ५४ ॥

एतावत्तनामाक्षिकमाक्षतीगणगर्वोदीर्णवर्णितमाकर्ण्य 'दृढमन-मानस जानकी हुताशनमुपस्थाय शीतो भव हनूमतः' इति प्रान्तिः पार्थयन् ।

धीरस्य राघवकलत्रपरीक्षणाने-

र्मा भूवमिन्धनमहं क्षणमित्यवोचत् ।

शैत्यं वितस्य दहनः पवनात्मजूतो-

वीक्षाप्रसीदिनि मणिद्वीप इवावतस्थे ॥ ५५ ॥

तदनु पवनतनयोऽपि पुरमिदं न खलु मुञ्चामि नतमानीकवम् । तस्मादनलसाक्षिकमेतत् पुरमक्षिलमलोकयामि' इति यामिनीचरगणं परिचिन्तयन्नपरिशेषं जघान ।

सीतामिधानकमाशा प्रभवे प्रभातु

लङ्कार्णवं क्षुभितरौनातरङ्गभीमम् ।

वेधा मनश्च किल रज्जुभुजङ्गरज-

भोगावृतेव प्रवनालमजमन्दरेण ॥ ५६ ॥

अथ दह्यमानायां लङ्कायाम् -

तथा: भवीवदनचन्द्रजनी विधम्भगवहिणी-

वर्षारम्भदशां दशग्रवशतः कालाकलाकालिमीम् ।

वैधव्योचितवेषविहितमनोलङ्कारपूर्वीजटा

वैदेहीविजटास्मा मनकिरङ्गुमा हनुमानिति ॥ ५७ ॥

अपि च,

प्रतिक्रमवीक्षणेन जनितामानन्दबाष्पोदति

राक्षोत्पाद्यमयात् विधातुमनसं विद्याधरणा तत्र ।

ज्वालाव्याहतये यथा पथिमेङ्गुमा त्वोज्जयन्ते:

स्वार्थोकेऽपि कलिन्दशैलतनयाकाक्षीभशङ्कापहा ॥ ५८ ॥

प्रातौ नीलाशुकश्रीस्मदनु मरकतबद्धनीलोपिभूति:

कस्तूरीपङ्कभङ्गी क्षणमपि विकचेन्दीवरस्मरकस्मरणी ।

पक्षालिनिग्धाञ्जनराधा जघनकुचं कटीकण्ठनेषु जाता

दिक्कालानां तदानी दशमुखनगरीदाहसंधूमधूम्या ॥ ५९ ॥

हा तात हा जननि हा सुत हा सहाय

हा पौत्र हा प्रियसखि क्व नु हा हतोऽस्मि ।

इत्यादि-धीर परिदेवनभाषणानि-

रापूरी भवनभूरी शिखिभिव परीह ॥ ६० ॥

पौर्णिमाकरसुन्दरीजनमुखे नीराजनं निर्मिते

निर्मेघे गगनेऽपि वैदिशिखिलं मौक्षमिनीसंग्रहैः ।

ते दिवाण्यपि वासरेषु न गता निर्वाणमोक्षोत्सव-

ज्वालाव्याकुलसम्मुखी विदधिरे कालाकलेयत्कणा: ॥ ६१ ॥

अतिक्रमाकरपत्रपालनकालमङ्गलम्

अङ्गादशेषविभवामवलोक्य लङ्काम् ।

व्योमि स्थिता विशिखिन: स्वगृहाणि नूनं

निर्वापयन्त इव नेत्रभवै: पयोभि: ॥ ६२ ॥

चक्रे शक्रजिदात्मा रणमुखे चक्रकर्म रक्षोगण:

नाकर्तुं क्षणदाचरक्षितिमृजा पुलोऽप्यशक्तो भवेत् ।

मर्मातिक्रम हनूमता परिमिते लङ्कामयाहुतिक्षया

उत्क्षिप्त: सरुषा पुलोऽपि न तथा दाहक्रियाणां पटु: ॥ ६३ ॥

तस्मिन् हनूमदरविप्रभवे हुताशे

दुष्टि विरामय पतिर्मेव मर्मेतुमैच्छत् ।

लङ्केश्वरेण रणकेलिकुतूहलेन

बाणैर्वर्षमदपहृत सुरवजलक्ष्मी: ॥ ६४ ॥

मन्त्रविद्यानी किमु विस्तरेण

लङ्कापुरी रावणबाहुगुप्ताम् ।

आकृष्य बद्धोऽपमुपेत्य चक्रे

कृतान्तदूतस्य मुखप्रवेशम् ॥ ६५ ॥

पौलस्त्यपातकिसमागमजन्यमागम्
एनः पुनान इव वानरयायजूकः ।
निर्वर्तिताक्षविजयो निजबालवह्नौ
हुत्वा घनात्मसमिधः सुगतिर्बभूव ॥ ६६ ॥

लङ्कादाहेऽप्यनार्तां रघुपतिदयितां चारणेभ्यो विदित्वा
सानन्दस्तां प्रणम्य प्रतिगमनविधौ प्राप्य तस्या नियोगम् ।
आरुह्यारिष्टशैलं विधिमपि पयसां सौम्यतीर्थं प्रयातम्
चक्रे गत्वा महेन्द्रं प्लवगकुलमतीवोत्सुकात्मा हनूमान् ॥ ६७ ॥

अथ कथार्हं सैन्याधिपत्यमात्र मारुतिरनैरुत्सुकः स्वपुत्रान्त–मखिलमाख्यातवान् । तदनु पवनतनयवचनमुदिता वानरवाहिनी युवराजानुयाता लङ्कादर्शनजनितमानन्दं प्रणयी सुग्रीवे च संविभज्यैव विकसितकुसुमफलमिव धावन्ती मध्येमार्गं दधिमुखपालितं मधुवनं हनुमदनुमत्याभिभूय मधुपानसुखमन्वभूत् ।

अथाब्रवीदित्थमुदग्रमङ्गदं
कृताञ्जलिर्दधिमुख एव सेवकः ।
वनीमुखान्मधुभजने शिलीमुखान्
भयानिमान् झटिति निवारयेति ॥ ६८ ॥

अयमप्येनमब्रवीत्–

दशमुखपुरमध्ये वीक्षिता मैथिलीति
श्रवणमधु वितीर्णं येन कीशेन मह्यम् ।
दधिमुख यदि सोऽयं याचते को निरुन्ध्यात् ?
मधु पिबतु यथेच्छं वाहिनी वानराणाम् ॥ ६९ ॥

तदनु

मधुवनभङ्गसमुपगतदधिमुखवचनविदितमधुवनकदनपरिशीलितजनक-दुहितृदर्शनजनितप्रमदभरभरितवनचरगणचङ्क्रमस्तत्र सुग्रीवकृतिमतनुत दधिमुखागमननिमित्तसंपत्तिम् ।

आकाशादिन्दुकान्ता विदितानन्दमावाः प्लवङ्गाः–
न्याधाय प्लुतमास्थाय कदैर्वाताद्य वायव्यमानः ।
आतिकृय द्रुमषण्डं मदवशादाधूय पुष्पाञ्जला–
मागत्यालिभृतैः प्रसिकीर्णा कपीनां चमूः ॥ ७० ॥

निद्राक्षयात् दत्तनिवेशं समीरपुत्रः
सौमित्रिसेवितुमलेन निपीयमानः ।
चूडामणिं करतले कलयन् ववन्दे
पादारविन्दयुगलं भरताग्रजस्य ॥ ७१ ॥

अवलोकयन्नभ्युपगतानाकर्ण्य
विदीर्णविस्तीर्णमहार्णवेऽपि ।

आनन्दमिन्धौ पृथनामयमहास्य

हन्मा चितं मम तत्र ॥ ७२ ॥

आनीतपूर्वामभिसन्निधानात्

आनिःप्रमोदेन मधुद्रवेन ।

तमानुदृष्टः पवनात्मजस्तान्

चिन्तामयामास कृतप्रणामः ॥ ७३ ॥

लङ्कापुरीमात्र भौम्यक्ष राजपुत्रीम्

आनीकवं निशिचरीगणकाध्यमगाम् ।

केनापि पातकवशेन मृगार्थलोभे

बन्दीकृतामिव भुजङ्गमराजकन्याम् ॥ ७४ ॥

दैत्यामनकदीयान्यकरीर्तनेन

सम्पूर्णा च त्यपरीव शोकम् ।

वार्तामभिज्ञानमदीमयाच

प्रस्थातुकामः परिपूर्णकामः ॥ ७५ ॥

वह्नामन्तिवस्त्र अपनाकन्यां

कथामभिज्ञाय वने प्रयुक्तम् ।

चिरं सदन्दा जनकोद्भवाया

चूडामणिः प्रेषित एव तुभ्यम् ॥ ७६ ॥

किं बहुना ?

देव तस्याः प्रतिज्ञामुपमुक्तशोकः प्रतिज्ञाम् ।

मुद्रविलम्ब प्रसन्नोऽहं तमभिज्ञानमुद्रया ॥ ७७ ॥

इति श्रीशिष्टर्मसजविरचिते चम्पूरामायणे

सुन्दरकाण्डः समाप्तः

ಸುಂದರಕಾಂಡ–ಕನ್ನಡಾನುವಾದ

ಹನುಮಂತ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟುವುದನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದ್ದ ಮೈನಾಕನೆಂಬ ಪರ್ವತವನ್ನು ಕಂಡನು. ಹಾಗೂ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸುರಸೆ ಎಂಬ ರಾಕ್ಷಸಿಯನ್ನು ಕಂಡನು [ಗಂಧರ್ವ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಎನ್ನಿ ನಿಂತನು. [1]

(ಈ ಮೇಲ್ಭಾಗ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಲಂಘಿಸುವುದೇಕಾರ್ಥ ಈ ಒಂದೆ ಸರ್ಗ ದಾಗಿದ್ದು ಒಡೆಯನ್ನು "ಸುಂದರಕಾಂಡ"ದ ಮೊದಲ ಸರ್ಗ ಸುಂದರಕಾಂಡದ ಕಥೆ ಧಾರಣವನ್ನು ಒಡೆಯುವುದು ಸಕ್ತವು)

ಆ ಕಾಂಡದ್ದು ಸಾರವನ್ನು ರಾಮನಿಗಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಆತ ಅಪಾರ ಉಂದುವಿಯಾಂತಂಥಾದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವುದಾದರೆ ಆ ಮಹಿಳಾ ಸಮಾಜ ಕ್ರಾಂತಿಯಾದರೆ ಹಿರಿಯದು ಸುಖದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತಿರುವಾಗ ಕಷ್ಟದ ಸಾರವನ್ನು [ಇದೆಯೆ ಎಂದರೆ] ಅತ್ಯಂತ್ಯ ಸಂಯಾತ್ರೆಯ [ಒಡಾಡುವುದು] ಕಾಲ್ಪ ದೇವತೆಯ ಕೆಂಪ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿ (ಮಾಡಿ ಹೊಂದಿದವರೇ ಎಂದರೆ) ಧರ್ಮಾತ್ಮರಾದ ಅಗಲ ಸಂತೆಯ (ಅಕಾಲದಿಂದಾಂತಾದ) ದೇಶಿಯಾಳ್ವರಾಗಿ (ಮಹಿಳಾಸ್ವರೂಪದ ದೇಶಿಯಾಳ್ವರೇ ಎಂದರೆ) ಧರ್ಮದಿಂದ ಕಾಂಡ (ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ) ರಕ್ಷಿಸ್ಪ ಒಬ್ಬರಾದ ಹಂಗಿನ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಕಳಾಯಿಂದ ಹಾಕಿದ್ದಾದ ಗೃಹದ ಧಾರಣದಿಂದ ಅಲ್ಲದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಮೊಳಕೆ ಕೆಂಪಾದ್ದರಿಂದ ರಕ್ಷ ಪ್ರಾಣಕೆಂದು (ಸೋಂದರ್ಯವೇ ಎಂದರೆದು) ಬಾಳ್ದೆ ಇದ್ದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಪ್ರಾಣಿಯ ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ನಿಂದ ಸರ್ಗ ಮಾರ್ಗ ದೊಂದಿಗೆ (ಆ ರಕ್ಷಿಸಿದ್ದರವರೇ ಎಂದರೆ) ಅದ ಅಂಗಾಂಗಕ್ಕೆ ಮಂಗಳದ ಹೊರತೆಯರು ಹಾಲ್ಗಳಿಂದ ಕಳಾಯಿಂದ ಕಂಗಳಿಗೆ ದೊರೆಯಿಸಿದ (ಕೊಂದುಹಾಕಿದರು) ಇದರ. ಅದಾಗಿದ್ದರೆ ಸರ್ಗ

ದೊಡ್ಡ ಕೊಂದೆಗೆ ಹಾಕ್ಷಿಯೆಂದಾಗಿ ದೇವತೆಗಳ ಸೊಂ ಹೆಸ್ಸದ ಸಂತಿಯ ಕಡೆಗೆ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡದ್ದಿ ದೆಯಾಕ್ಷಿದ್ದಾರೆಯೇ ಎಂದರೆ ಅಂದರೆಯಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲದೆ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಿ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಸಂತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದರೆ ಆ ದಿಕ್ಕುಗಳಿಂದ ಹೊರಟುಹೋಗುವ ಸ್ಥಳದಿಂದ ಅನ್ಯಕಾರ್ಯ ಆಕಾರದಿಂದ ಕೆಟ್ಟದ ರೀತಿಯಾದ ಸ್ಥಾನದಿಂದ ಹೊರಟುಹೋಗಿದ್ದಾರೆಯೇ ಎಂದರೆಯಿದ ಆ ಮಹಿಳೆಗಳ ದಾರಿಯನ್ನು ಹಾಗೆಯಾಗುವುದಾಗಿ ಕೆಟ್ಟ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ.

ಆ ಸಮಾಜ ಅಂದು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ದೇಶದ ಮಧ್ಯ ಸಮುದ್ರ ಅಮೃತವು ಅಮೃತಕ್ಕೆ ಗೆಸರಾಗಿ ಅದ ದೇಶದಾಗಿ ಅವಳನ್ನೇ ಒಂದಾದ ಹೆಣ್ಣು ಹೊಂದಿದ ಸಮಯ ಸಮುದ್ರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿ ಕೊಂದೆಗೆ ದೇಶಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಅಗೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಒಡೆಯಲಾಗಿ ದಟ್ಟ. ಅದ ಮಾಂಸ ಕ್ಷೀಣಿಸಿದ ರಾಜ ಕೊಂದೆಗಾಗಿ ದೇಶದ ಹಾಗೂ ಹಾಗೂ ದಾಂಬಿಯ ಸಮಯ ಮಾಡಿದ್ದೇ ಎಂದರೆ ಅಂದರೆ ಅಗೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಅಗೆಯೋಣವಾಗಿ. [2]

ಸಂತೆಯೊಳಗಾದ್ದು ಚಟ್ಟದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿದ ಅಕ್ಷಯ ಕಾಯದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡಿದ ಆ ಮಾಯ ಮತ್ತಿಗೆ ಮಾಡಿದಂತಾದ ಕಾಲ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಗಾಳಿಯಾಗಿ ಕಟ್ಟ ಕಟ್ಟಿದಂತೆ ಕಟ್ಟ ಕಟ್ಟುವ ಉದಯ ಸಮಯದಿಂದ ಒಳಗೆಯೇ ಸಂಪ್ರದಾಯದಿಂದ ಹೋಗಿದ್ದಾರೆ. [3]

ಅಗ ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟ ಮಾಯದ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಸೆಂಗಾಯಿಯ ಗಾಳಿಯಾಂತೆಯೂ ಕಾಲ ಕಟ್ಟ ಎದುರಿಂದ ಆ ಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡಿದ್ದನ್ನು ಒಳಗೆ ಕಟ್ಟ ಮುಂದೆ ಹೊರಗೆ ಅಂದರೆಯಾದ್ದನ್ನು ಸರಿಯಾ ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿದ ಸ್ವೀಕಾರವನ್ನು ಈ ರೀತಿ ಕಾಣಲು.

[illegible] [4]

[illegible] [5]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] [6]

[illegible]

[illegible] [7]

[illegible] [8]

[illegible]

[illegible] (9)

[illegible]

[illegible]

[illegible] (10)

[illegible]

[illegible] [11]

[illegible] [12]

[illegible]

[illegible] [13]

[illegible]

[illegible] [14]

[illegible]

[illegible] [15]

[illegible]

ಆ ಮನಸ್ಸಿನ ಅಂತರಾಳದ ಎದೆಗೆ ಮನಸ್ಸಿನ ದೇವರನ್ನು ಮುಖಾಮುಖಿಯಾಗಿ (ಅಭಿಮುಖಂ) ಅಂದರೆಯೆ ದೇವರ ಮಾಯೆ ಮಾಯೆಯಾಗಿ ಕಾಣುವುದು. [16]

ಆ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಹೃದಯದ ಹೂಬನದಿಂದ ಅಮೃತ ಅಕ್ಷರಗಳು ಹೊರ ಬರುವಿಕೆ ಇಲ್ಲವಾಗುವುದು ಸರಿಯೆ, ಹೇಗೆ ಮಾಮರದಲ್ಲಿ ಹಣ್ಣು ಬಲಿಯ ಬಲಿಯ ಬಳಿಯಾಗಿ ಅಂಟಾಲೆಯ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಕಳಚಿದಂತೆ ಕಳಚಿದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲದೆ, ದೇವಮಾತೆಯ ಹೃದಯದೊಳಗಿನಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಮುಖಿಯಾಗಿ ಮಾಯೆಯ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಕಳಚಿ ಬಂದ ಸ್ವಭಾವದಲ್ಲಿ ದಾಸಿಯಂತೆ ಅಗ್ರಪೂಜೆಯನ್ನು ಕೊಡುವುದು. [17]

ಮತ್ತು ಅಂತರ್ಮುಖಿಯಾಗಿ ಅಂದರೆ ಕಂಡ ದೇವರನ್ನು ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಕಾಣ್ಣಿಗೆ.

ದೇವರನ್ನು ಕುರಿತಾದ ಪಲ್ಲವಿ ಅಕ್ಷರಗಳು. ಕೇಳ್ಳುವುದೇ (ಕಾಣಬೇಕು ಎಂದು ಕೊಂಡು) ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಗೀತವು ಅದರ ಅಂತರ್ಯ (ಒಳ) ಮತ್ತು ಬಾಹ್ಯ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಅಕ್ಷರಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದು. [18]

ಹೀಗಿರುವಾಗ ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ ಅಭಿಮುಖಿಯಾಗಿದ್ದ ದೇವರ ಆಗಮನವು ಸಂಗೀತ ಮಾಧ್ಯಮದಿಂದ ಅಕ್ಷರ ಸಂಯೋಜನೆಗಳು, ಅಭಿಮಾನಿಗಳ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೂ ಸಂಗೀತ ಸ್ವರಗಳು ಕೇಳುವ ಕ್ಷಣಗಳಾಗಿ, ಹೃದಯದೊಳಗೆ ದೇವರನ್ನು ಕಂಡ ಮಾತ್ರ ಮಾಡಿದ ಸಂಗೀತವು, ಇನ್ನು ಕಾಣದೆ, ಕೇಳಲಾರದೆ ಅನುಭವಿಸುವ ಅಭಿಲಾಷೆಯ ಅಂತರ್ಯ ಅಂತರ್ಮುಖಿಯಾಗಿ, ಎಲೆಯ ಮೇಲೆ ಅಕ್ಷರಗಳು ಮೂಡಿದಂತೆಯೂ ಅಂದರೆ ಬರಿಯ ಗಣಿತ ಸಂಗೀತ (ಅಂಕಿಯನ್ನು) ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಂಗೀತ ಮಟ್ಟದ ಅಭಿಲಾಷೆಯನ್ನು ಕೊಡುವ.

ಇತ್ತೀಚಿನ ಕೊರೆಯ ಯಾವಾಗಲೂ (ಅಂಕಿಯ ಭಾಗ) ಸಾಮಾನ್ಯ ಬಿಳ್ಳಗೆ ಕಪ್ಪಲ್ಲಿಯ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಕಂಬಗಳ ಎಂದು ಮೊದಲಿಯಾಗಿ ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ಅದೇ ದೇವರಿಗೆ ಕೊಡುವ ಯಾವಾಗ ಕೃಷ್ಣಮಠದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ. [19]

ಆ (ಮನಸ್ಸಿನ ಮಾತು ಅಂತರ್ಯ) ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಅಂತರಾಳ ಅಂದರೆ ಸಂಗೀತದ ಅಕ್ಷರಗಳು, ಕೊಡುವ ಒಟ್ಟು ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸ್ವರಗಳಿಂದ ಭಾವಗಳಿಂದ ಮಾಡಿದ, ಕೊಡುವಾಗ ಕೊಡುವುದು, ಹೃದಯದ ಸ್ವರ ಸ್ವಭಾವಗಳಿಂದ ಭಾವ ಸಂಗೀತ ಹೊರಡುವ, ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಸಂಗೀತದ ಸಂಗೀತ (ಅಕ್ಷರ ಬಳಗ ಬಂದಂತೆ). [20]

ಅದು, ಮೊದಲ ಸಂಗೀತದ ಪ್ರಾರಂಭದ ಶಂಕರ್ಷ. ಆ ಮನ್ ಮಾಯ(ಅಂದರೆ) ಅಂತರ್ಯ್ಯದಿಂದ ಬಂದಿದ್ದ ಸಂಗೀತದ ಸ್ವರಗಳಲ್ಲಿ (ಅಂದರೆ) ಅನ್ನ ಮಟ್ಟ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಸಂಗೀತದ ಅಕ್ಷರಗಳ ಮೇಲಿನ ಅಕ್ಷರ ಅನ್ನ ಮನ್ ಮಾಯ ಮಾಯ ಅಕ್ಷರಗಳ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಕಾಣಿಸುವುದು. ಇ ಸಂಗೀತ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸ್ವರಗಳು, ಸ್ವರಗಳು ಸಂಗೀತ ಸ್ವರಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಮಟ್ಟಗಳ ಅನ್ನ ಅಂದರೆಯೆ? ಅದರ ಮೇಲೆ ದೇವರ ದೃಷ್ಟಿಯಾಗುವುದರ ಮೂಲ ಅದರ ಸಂಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಮೊದಲು ಮಾಡಿ ಅಂದರೆ ಸಂಗೀತದ ಪ್ರಾರಂಭದ ಅಂದರೆ ಮೊದಲಿನ ಮಟ್ಟ ಮೊದಲಿನ ಸ್ವರ ಸಂಯೋಜನೆ. ಇದೇ ಮಾತು ಸ್ವರ್ಣ ಸಂಯೋಜನೆ ಬಳಗ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವರ್ಣ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಅನ್ನ ಮಾಯದಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ಅಂದರೆ ಕೊಡುವುದು. ಇದು ಯಾವುದೂ ಸ್ವರ ಸ್ವರ ಮಟ್ಟ ಅಂದರೆ (ಅಂಕಿಯ) ಕೊಡುವುದು. (ಅಂದರೆ ಯಾವುದೂ) ಕೊಡುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾದ ಯಾವುದೇ ಸ್ವರಗಳಿಗೆ (ಅಂಕಿ) ಅಭಿಪ್ರಾಯದೆ. ಹಾಗೆಯೆ, ಮಟ್ಟ ಮೊದಲಿನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಸಾಮಾನ್ಯದ

[24]

[25]

[26]

[27]

[28]

[29]

[30]

[31]

[32]

[33]

[34]

[35]

[36]

[37]

[38]

[39]

[40]

[41]

[42]

[43]

[44]

[45]

[46]

[47]

[48]

[49]

[50]

[51]

[52]

[53]

[54]

[55]

[56]

[57]

[58]

[59]

[60]

[61]

[62]

[63]

[64]

[65]

[66]

[67]

[68]

[69]

[70]

[71]

[72]

[73]

[74]

[75]

[76]

[77]

[78]

[79]

[80]

[81]

[82]

[83]

[84]

[85]

[86]

[87]

[88]

[89]

[90]

[91]

[92]

[93]

[94]

[95]

[96]

[97]

[98]

[99]

[100]

[illegible]

[illegible] (26)

[illegible]

[illegible]

[illegible] (27)

[illegible]

[illegible] (28)

[illegible]

[illegible] (29)

[illegible]

[illegible] (30)

[illegible]

[illegible]

(क) [illegible]

(ख) [illegible]

(ग) [illegible]

(घ) [illegible]

(ङ) [illegible]

(च) [illegible]

(छ) [illegible]

(ज) [illegible]

(झ) [illegible]

(ञ) [illegible]

(ट) [illegible]

(ठ) [illegible]

(ड) [illegible]

(ढ) [illegible]

(ण) [illegible]

(त) [illegible]

(थ) [illegible]

(द) [illegible]

(ध) [illegible]

(न) [illegible]

(प) [illegible]

(फ) [illegible]

(ब) [illegible]

(भ) [illegible]

(म) [illegible]

(य) [illegible]

(र) [illegible]

(ल) [illegible]

(व) [illegible]

(श) [illegible]

(ष) [illegible]

(स) [illegible]

(ह) [illegible]

(क्ष) [illegible]

(त्र) [illegible]

(ज्ञ) [illegible]

(क) [illegible]

(ख) [illegible]

(ग) [illegible]

(घ) [illegible]

(ङ) [illegible]

(च) [illegible]

(छ) [illegible]

(ज) [illegible]

(झ) [illegible]

(ञ) [illegible]

(ट) [illegible]

(ठ) [illegible]

(ड) [illegible]

(ढ) [illegible]

(ण) [illegible]

(त) [illegible]

(थ) [illegible]

(द) [illegible]

(ध) [illegible]

(न) [illegible]

(प) [illegible]

(फ) [illegible]

(ब) [illegible]

(भ) [illegible]

(म) [illegible]

(य) [illegible]

(र) [illegible]

(ल) [illegible]

(व) [illegible]

(श) [illegible]

(ष) [illegible]

(स) [illegible]

(ह) [illegible]

(क्ष) [illegible]

(त्र) [illegible]

(ज्ञ) [illegible]

ಕ್ಷಮಾದ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ಶ್ರೀ ಅಕ್ಷಯ ಮಹಾದ ಹ೿ಂಗಿರುವುದು ಬಹುಮಾನವನ್ನು ಕೊಡುವುದು ಅನ್ನುವ ಪ್ರಶ್ನೆಯಿಂದ (ಅನ್ನುವುದರ) ಇನ್ನು ಬಳಸಲಾಗುವುದು, ಶ್ರೀ ಪತ್ರಿನ್ನ (ಅಮರಿಕಾ)ದಲ್ಲಿ ಕಿಟ್ಟಿದ. ಅಲ್ಲಿಯವರು ಮಾಡಿದ್ದು ಮಾಡಬೇಕಿದ್ದರೆ ಮಹಾದ ರೀತಿಯ ಕೊಡುವುದರ ಕಿಂತ ಅದರ (ಅಮರಿಕಾದ) ಅನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು ಅಂತಾ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಹ೿ಂಗೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ಕೊಡಬೇಕು. (14)

ಅದರಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಕ್ಷಕ್ಕೆ (ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವುದರ) ಸಿಟ್ಟು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ (ಅಂದರೆಯೂ ಹಾಗೂ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದೂ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಕಡೆಗೆ ಕೆಲವರ ಮನಸ್ಸು ಇರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು.

ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಕೊಡುವುದು ಬಗ್ಗೆಯ ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಂದ ಮೊದಲು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಕಡೆ ಮಿಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದನ್ನು, ಸಮಾಧಾನದ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಹಾಗೂ, ಕೆಲವು ಬಗ್ಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿ ಅನ್ನುವ ಧಾರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು. (ಮಾಡಿರಿ) ಅದರಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡದಾದ ಸಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮೆಯನ್ನು ಕೊಡುವುದು ಅಂದರೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದೂ. ಸ್ವಯಂ ಮಾಡಿದ್ದ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದೂ. ದೇವರಿಂದ ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಅನ್ನುವ ಕೊಡುವುದೂ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದೂ ಹಾಗೆ ಅಂದರೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದೂ. ಅನ್ನುವ (ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ) ಕೊಡುವುದು. (17)

ಅದರಲ್ಲಿ ಅಮೇರಿಕಾದ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಇನ್ನು ಇಷ್ಟು ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಕಡೆಗೂ ಹೇಳಬೇಕು ಅಂತಾನೆ ಮಿಲಿಯನ್ ಗಟ್ಟಲೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಕೊಡುವುದರ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಇದರಲ್ಲಿ ಅಮೇರಿಕಾದ ಇದರಲ್ಲಿ ಇದರ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಕೊಡುವುದು (ಕೊಡಿರಿ) ಅನ್ನುವ ಮಾಡಿದ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ಇದರ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಕೊಡುವುದು

ಅನ್ನುವ ಕೊಡಿ, ಮಾಡಿ ಕಡೆಗೂ ಇದ್ದರೂ ಮಾಡಿ ಅನ್ನುವುದು ಕೊಡಿ ಶ್ರೀ ಮಾಡಿದ ಶ್ರೀ ಕೊಡುವ, ಮಾಡಿದ ಮಾಡಿ ಅಮೇರಿಕಾದ ಕೊಡುವುದು ಮಾಡಿದ ಮಾಡಿ ಅನ್ನುವುದು. ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಮಾಡಿದ ಕೊಡುವ ಕಡೆಗೂ ಅಂದರೆ ಮಾಡಿ ಮಾಡಿ "ಮಾಡಿ ಮಾಡಿದ" ಅಂದ ಕೊಡುವ ಇದರ ಅಮೇರಿಕಾದ, ಮಾಡಿದ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದೂ ಮಾಡಿದ ಕೊಡ ಮಾಡಿದ ಅಮೇರಿಕಾದ ಕೊಡ ಮಾಡಿ ಅನ್ನುವ ಅಮೇರಿಕಾದ ಕೊಡ ಮಾಡಿ ಅನ್ನುವ ಕೊಡ ಮಾಡಿ ಅಂದರೆ (ಅಂದರೆಯೂ ಕೊಡುವ ಮಾಡಿ ಕೊಡ ಮಾಡಿ/ಕೊಡ ಮಾಡಿ ಅಂದರೆ).

ಅಂದರೆಯಾದ ಅಮೇರಿಕಾದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಕೊಡಿಸಿದ್ದನ್ನು ಇನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿ ಅನ್ನುವ ಅಮೇರಿಕಾ ಮಾಡಿದ ಮಾಡಿ ಕೊಡಿಸಿದ ಸ್ಪಷ್ಟ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದೂ ಶ್ರೀ ಕೊಡ ಕೊಡಿಸಿದ್ದೂ, ಅದರಲ್ಲಿ ಕೊಡಿಸಿದ ಮಾಡಿ (ಮಾಡಿ) ಕೊಡುವುದು, ಅಮೇರಿಕಾದ ಇನ್ನು ಕೊಡಿಸಿದ (ಮಾಡಿ) ಅನ್ನುವ ಮೇಲೆ (ಕೊಡುವುದು) ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದೂ (ಅಂದರೆಯೂ ಮಾಡಿದ) ಮಾಡಿದ್ದನ್ನು. (18)

ಅಮೇರಿಕಾದ (ಅಮೇರಿಕಾದಲ್ಲಿ) ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಕೊಡಿಸಿದ್ದರೂ ಅದರಿಂದ ಇದರಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ್ದೂ ಶ್ರೀ ಅಂದರೆಯೂ ಇದರ ಕೊಡುವ, ಕೊಡುವುದು, ಕೊಡಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಅದರ ಅಮೇರಿಕಾದ ಮಾಡಿದ ಮಾಡಿ ಕೊಡ ಮಾಡಿದ್ದೂ ಅಂದರೆ ಮಾಡಿ ಕೊಡ ಮಾಡಿದ್ದೂ. ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಕೊಡುವುದು, ಕೊಡ ಕೊಡಿಸಿದ್ದರೂ ಅದರ ಇದರಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿದ್ದನ್ನು (ಕೊಡಿಸಿ) ಅದರಲ್ಲಿ ಅದರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಗಳನ್ನು ಕೊಡ್ತಿದ್ದಾರೆಂದರೆ.

[illegible] [39]

[illegible] [40]

[illegible] [41]

[illegible]

[illegible] [42]

[illegible]

[illegible] [43]

[illegible] [44]

[illegible] [45]

[illegible]

ಮಂದ ಮಿತ್ರ ಬಗ್ಗೆ ಇದೂವ ತೀರ್ಮಾನ್ಯ ಬಗ್ಗೆ ಕಾಲ ಕ್ಷಣದಂದ ಒಟ್ಟಿಷ್ಟರಿಂದ ಅಕ್ಷರದಿಂದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಂದಲೂ (ಯಾರಾದ್ದು ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಸೇರಿದಂತೆ) (46)

ಶ ಮಾಸ್ಟರಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಅಂದರೆಯಲ್ಲಿ ಶ ಸಂಬಂಧ್ಯ, ಕಂದ ಅಕ್ಷರಗಳಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಕ್ಷೇತ್ರ ಮಾಡಿದ ಕೆಲಸದ ಒಂದು ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿದಾಗ ತಮಗೆ ಕೆಲಸ ಕೊಡಿ ಇಷ್ಟಕ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಮಾಡಿದರು. (47)

ಅದೇಗೆ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳ ಮಾಡಲಾಗಿ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ (ಅಧಿಕಾರಿಗಳು) ಮಾಡಿದ್ದು ಕಂದ ಹೇಳಿದರು. ಇದು ಸಮಯಾದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕ್ಷೇಪ. ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ. ಸಮಯಕ್ಕೆ ಮಾಡಿಸುವುದು ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ, ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಮಾಡಿದರೆಂದು ಕೆಲಸದಿಂದ ಮಾಡಿ. ಮಾಡಿ. ಮಾಡಿದರೆ ಇಷ್ಟಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದರೆ (ಕಂದ) ಸ್ಥಾಪನೆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ, ಮಾಡಿದ, ಮಾಡಿದ್ದನ್ನು ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿ. ಮಾಡಿದ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ. ಮಾಡಿದರು ಅಷ್ಟೇ, ಕಂದ ಸೇವೆಯ (ಕಂದಾಯ) ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿದ್ದ ಕಂದ್ರ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಕೆಲಸ ಅನ್ವಯಿಸಿದ್ದ ಕಂದಾಯದ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳ ಅಂದರೆ, ಸಲ ಸಂಸ್ಥೆಯಿಂದ ಕಂದ ದಾಯ ಮಾಡಿ ' ಸಮಯ ಸಮಸ್ಯೆಯಿಂದ ಮಾಡಿದ್ದು ಅಂದರೆಯಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆ-ಒಳ್ಳೆಯ ಕಂದಾಯದ್ದು ಮಾಡಿದರೆಂದ್ದು ಸ್ಪಷ್ಟ. ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಸಲ ಕ ಸ್ಥಾನ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಕಾರ. ಮಾಡಿ ಮಾಡಿದ್ದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು. ಕಂದ ಸಂಸ್ಥೆಯ. ಶಂಕ್ಷೇಪಿಸಲಾಗಿ. ಕಂದ ಮಾಡಿದ್ದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಕಂದ ಮಾಡಿದ ಅಧಿಕಾರಿ

ಮಾಡಿದ ಮಾಡಲಾಗಿ. ಕ್ಷೇತ್ರ ಮಾಡಿದ್ದ ಸ್ಥಾನ. ಅಂದರೆಯ ಕಾಲದಿಂದ ಅಕ್ಷರ ಮಾಡಿ ಬಂದಿದ್ದ ಸ್ಥಳ ಬಂದಿದ್ದನ್ನು.

ಬಗ್ಗೆ ಮಿತ್ರ ಪ್ರಕ್ಷೇಪಗಳು ಅಂದರೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಮೇಲಿನಂತೆ ಮಾಡಿದ ಮಾಡಿದ್ದನ್ನು. ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಮಾಡಿದ ಕ್ಷೇತ್ರದ್ದು ಅದ್ದೆ ಕಂದ ಬಂದಿ, ಮಾಡಿಸಿದ್ದನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಅಮ್ಮನ ಮೇಲೆಯಿಂದ ಬಗ್ಗೆಯಲ್ಲಿ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಮೇಲೆ ಮಾಡಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದು. (48)

ಬಗ್ಗೆ ಮಾಡಿದ್ದ ಮಾಡಿದರೆಂದ್ದು ಕ್ಷೇತ್ರದ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಬಗ್ಗೆ ಕಾರಣದ್ದು ಮಾಡಿದ ಕಂದಾಯ ಬಗ್ಗೆ ಎಲ್ಲರ ಮಾಡಿದ್ದ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ, ಮಾಡಿದ್ದರೆಂದು. ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಮೇಲಿನ ಕಂದಾಯ ಬಂದಿದ, ಬಗ್ಗೆ ಮಾಡಿದ್ದ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಮಾಡಿ ಮಾಡಿದ್ದರೆಂದು. (49)

ಬಗ್ಗೆ ಅದೇಕೆಂದರೆ! ಮೇಲೆ ಮಾಸ್ಟರಿಗಾಂತಿದ್ದರೂ ಇಷ್ಟ ಮಾಡಿದ್ದರೆಂದೂ ಅಕ್ಷರ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಮಾಡಿ ಸಂಬಂಧ್ಯ, ಮಾಡಿ ಇಷ್ಟದಿಂದ ಸಮಾಧಿ 'ಮಾಡಿ ಸಂಬಂಧ್ಯ ಅಕ್ಷರದಲ್ಲಿ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ' ಎಂದು ಗುರುತಿಸಿ ಸ್ಥಾನ್ಯ ಮಾಡಿದ್ದನ್ನು ಅಂತಿಮವಾಗಿ. (50)

ಬಗ್ಗೆ ಮಿತ್ರರು, ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಂಬಂಧ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಬಗ್ಗೆ ಎಲ್ಲ ಮೇಲೆಯಿಂದ ಮೇಲಿನಂತೆ ಮಾಡಿ ಮಾಡಿದ್ದ ಸಮಾಧಿ ಕಂದಾಯದ ಸ್ಥಾನಾಂತರವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರು. (51)

ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಮೇಲೆ ಸಂಸ್ಥೆಯಿಂದ ಮಾಡಿದ್ದನ್ನು ಮೇಲೆ, ಬಗ್ಗೆ ಕ್ಷೇತ್ರದ ಮಾಡಿ ಎಲ್ಲ ಮಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಕಂದ್ರ ಸ್ಥಾನದ (ಕಂದಾಯದ) ಕೆಲಸದ್ದು ಮೇಲೆ

[illegible] [52]

[illegible] [53]

[illegible]

[illegible] [54]

[illegible]

[illegible]

[illegible] [55]

[illegible]

[illegible] [56]

[illegible] [57]

[illegible]

[illegible] [58]

[illegible] [59]

[illegible] [60]

[illegible] [61]

[illegible]

[illegible] [62]

[illegible] [63]

[illegible] [64]

[illegible] [65]

[illegible] [66]

[illegible] [67]

[illegible]

[illegible] [68]

[illegible]

[illegible] [69]

[illegible]

[illegible] [70]

[illegible] [71]

[illegible] [72]

[illegible] [73]

[illegible] (74)

[illegible] (75)

[illegible] (76)

[illegible] (77)

[illegible]

CHAMPURAMAYANA

SUNDARAKANDA

Then Hanuman of Garuda's speed and increasing stature, rose up from the slopes of the Mahendra mountain (to go) in the path of the Charanas, in order to search for Sitha who was carried away by the ten-necked (Ravana). [1]

Then, this (Mandara) mountain, unable to bear the pressure of the feet set very firmly (on it) for leaping over the ocean, attained a miserable plight which is beyond the scope of words (to describe) in as much as it (the mountain) appeared to be with an out-pour of tears flowing incessantly on account of the multitude of mountain torrents pouring forth their entire volume; to be with its lock of braided hair dishevelled by being waved from one side to the other on account of the heaps of clouds spread out (on it) here and there; to be (suffering) with swellings caused (by the pressure) on account of the gathered herds of the alarmed elephants; to be with blood gushing forth on account of its rugged ridges reddened by an abundance of the dust of minerals arisen as a result of the splitting (of the earth) by the ends of the very hard hoofs of the feet of the herds of deer running in fright; to be making loud cries, as it were, on account of the caves made resonant (with roars) by lions awakened just then; to be with their rows of intestines come out on account of the serpents closely issuing forth from the neighbouring caves; (it seemed to be) with perspiration arisen, on account of the form of beds of the water particles poured out of the multitudes of clouds cleaved by the ends of the branches of the trees moving to and fro; and (it seemed to be) with increasing heavy breath on

account of the sky filled with the hissing sound of the wind entering into the hollows of the bamboos cleaves by their falling down on the rocks of the crystalline slopes.

Then the row of trees of the Mahendra forest which by the force resulting from the leaping of Hanuman first followed him and then began to fall down in the midst of the sea one after another with just their tops remaining visible, bore the illusory appearance of a multitude of pegs planted across the sea for marking a line for the future (construction of a) bridge. [2]

To afford rest to (Hanuman) the son of wind, the Mainaka mountain with its multitude of lofty peaks piercing into the heavenly region rose up hurriedly from the sea cleaving the rows of waves by the force of the flapping of its wings. [3]

Thereupon, as he (Hanuman) was proceeding further after pushing him down with his chest thinking that there had occurred an impediment to his journey, Hiranyagarbha (i.e. Mainaka) conciliatingly spoke to him (thus).

O Maruti! I have been sent by the grateful ocean to alleviate the weariness of your journey. Gentle sir, be pleased to go after taking rest. [4]

I was formerly protected by your father from the cleaver of the mountains (i.e. Indra). Therefore, I am not your enemy (deprived of wings). Resort to me as your adherent (having wings). [5]

After having honoured him who requested thus, when Hanuman proceeded on his mission-

Beholding Mainaka moving in the sea, he of hundred sacrifices (i.e. Indra) who was with his thunderbolt that had cleared the moving mountains (or the pride of Bala) shook off all his indignation towards him on account of his service to Hanuman. [6]

Then Surasa, the mother of serpents having widely opened her mouth speedily obstructed the movement of Hanuman who was hurrying as before to Lanka, just as the Vindhya mountain obstructed the course of the Sun, (to whom Arona was the charioteer.)

The feet of Hanuman who rapidly grew very large in order to vanquish Surasa, touched the sea and his head bore the garland of the water-particles slipping away from the series of waves of the celestial river (Mandakini). [7]

Thereafter Hanuman having (first) entered into her belly by contracting his body and then coming out of it, displayed the same feat as that of Vishnu as Trivikrama. [8]

Once again, that celebrated envoy of Rama, getting angry at the restraint put upon his shadow on the way and becoming vehement like the Man-lion incarnation of Vishnu tore away the body of Simhika with his sharp-edged finger-nails, even as he was going. [9]

Then, with an extremely attenuated body having reached the northern tower-gate of Lanka (and) resting on the Lanka mountain on the shore of the ocean, he became such that his heart

was fettered by a series of cords of deep thought "How can the army of the monkeys cross this ocean which puts forth Obstacles? Granting that it crosses, how can it approach this capital of the Rakshasas? Rama (son of Dasharatha) has all his hopes frustrated. I have become such that my having crossed the ocean has been rendered vain. I do not know whether Janaki is living or not." (Absorbed in such thoughts) Hanuman, being desirous of looking out for the venerable Sita in different places, just wished for the setting of the sun in order that he may move about concealed. Then, when the divine sun entered into the western quarter as if to tell Varuna that the time for using the bow of Indra which was deposited with Agastya was fast approaching, when the redness of the evening spreading all round caused to all people lots of doubts, viz. "Is this region of the sky reddened by the series of flames of the wild fire arisen in the forests on the slopes of the western mountain? Or, is it reddened by the masses of brilliant flames of the numerous sun-stones on the slopes emitting fire on account of their being very closely encompassed by the rays of the sun descending near them? Or, is it reddened by the rays of the rubies quickly brought out of the heart of the ocean by Varuna delighted in mind, in order to offer a very valuable Arghya to the sun, a friend who has (just) arrived? Or, is it reddened by a multitude of the flames of the submarine fire of the western ocean, risen up to consume the water even of the celestial river?", when the eyes of lotuses closed their doors in the form of panel-like petals; when the Brahmin-like bees feeding on honey wandered from one abode of the night-lotuses to the other for the alms of honey; when, the evening breeze was fragrant by blowing on the leafs of the blue

lotuses; when darkness was spreading on all sides; when the numerous towers of the towns of the guardian deities of the cardinal points were rendered black by the columns of smoke of dark agara wood; when in every lotus-pond there arose the piteous cry of the Chakravaka birds, which was (only) a prelude to their anguish due to separation; and when the elephant in the form of the sky was adorned by many neck-lets in the form of rows of stars;

There arose on the summit of the eastern mountain the hare-marked moon, who excites the sentiment of love and who is an axe to (hew down) the Tamala forest of darkness. [10]

His rays, checked by darkness, shone in the expanse of the sky, like lotus-sprouts covered by a heap of moss in a pond. [11]

At that evening hour, Hanuman the Stage-manager of the new play "Entering Lanka," made his appearance (on the stage) for the delight of the gods (or learned men), after having removed the curtain, viz, the great glory of the enemy. [12]

Then, Hanuman, having conquered the presiding deity of Lanka who had assumed the form of a young woman in order to fight with him and who, having become an obstacle (lit. a bolting bar) to (his) proceeding on his way, was threatening him much; and being permitted by her who informed him that the destruction of her abode was marked by the insult done by a monkey according to the decree of the lotus-seated Brahma, and searching for Maithili all through Lanka, undetected, he came to the palace of the Rakshasa emperor (Ravana).

There the night, with the quarters illuminated by the rays of the lamp in the form of the moon, eagerly showed to Hanuman that "This is the city of the emperor of the Rakshasas guarded by the Rakshasa armies; this is his palace with golden towers bearing up the row of clouds; this is the Pushpaka (vimana) brought away from Kubera." [13]

Moreover, -

"The sun will have done his duty by causing such assistance to be rendered to the lord of Sitha through his son (Sugriva) who is desirous of obtaining immeasurable fame thinking thus, as it were, and in order to obtain great glory for himself then, the moon functioned as a lamp on the way of Rama's messenger in Lanka. [14]

Thus moving about, Hanuman, having observed without any obstruction even the women of the harem who were sleeping surrounded by young courtesans in the bed-chamber and who even in their sleep surpassed the lovely form of the heavenly damsels became frustrated in his hopes there; he considered in many ways and having jumped down from the fort-wall, offered obeisance to his tutelary deity (perhaps very) to his searching Maithili in the Ashoka garden also.

Looking for Janaka's daughter here and there, in a moment he went into the Ashoka garden without straying in any other path, just as an ascetic desiring for emancipation becomes selfless and takes to the Vedas, the sole divine medicine for the cure of all sins, (he) being rid of the illusion of other means. [15]

Then, wandering here and there in that garden containing many groves of trees consisting mostly of the Nagas, Punnagas, Tala, Hintala, Tamala, Kharmara, Sarala, Hanana, Vanjula, Tilaka, Amalaka, Kataja, Lilacha, Kalaka, Kaikola, Ankola, Lavanga, Vikankatha, Kethaki, Kadamba, Udumbara, Kapitthika, Ashvitthika, Kumbaka, Marubaka, Mukunda, Khadir, Thindika, Chandana, Syandana, Champaka, Champeya, Punnaga, Vethasa, Patalia, Panala, Rasala, Priyalu, etc., he climbed up a golden Simshapa tree, by the cloud-piercing branches of which the expanse of the sky was densely occupied.

There, the son of wind (i.e. Hanuman), his body concealed under the leaves of that tree bore the state of Krishna reposing on a leaf of the Banian tree. [16]

(There) Maruti saw (Sitha) devi deprived of decorations who had been fraudulently brought away from her hermitage by the demon (Ravana) to his own palace, like a jasmine (creeper) removed from a mango-grove by an out-caste and transplanted in a grove of milk-hedge plants, (or) like a garland (of flowers) (carried off) by a dog from a temple under the impression that it is flesh and cast in a cemetery. [17]

He again, having beheld her, reflected thus,

The (well-eyed (moon) may exist of night even without (moon) light; the lord of the sky (i.e. the sun) also may appear without shadow (his wife); (but) it is a wonder that the lord of the Raghus (i.e. Rama) is preserving his life, keeping up a brave heart, although he is without this lady (his wife) [18]

While the mid-night was passed somehow by Havanam reflecting in his manner and while the lord of the night (i.e. the moon) also was desiring to resort to the vicinity of the peak of the western mountain, the lion-necked Ravana, who was with eyes reddened by broken sleep and the smiting of Cupid's arrows, (who) showed out a redness and his passion by the (application of) wet sandal paste and from his desire to see Janaki, and who had the rows of stars of the sky and his starry necklace thrown into insignificance by the garland worn cross-wise on the chest and the glow of the gems of his crown, slowly entered the Ashoka garden.

All that darkness which was swept away from every direction by the torch brooms held in the hands of the harlots during the final part of the night, entered only into the heart of Ravana. [19]

This wicked and unjust person (Ravana) whose heart was blind with passion approached Rama's wife considering her to be an ordinary woman, just as a lordly elephant would go to the flame of the sacrificial fire thinking it to be the tender Sallaki (plant) which has put forth sprouts from its roots. [20]

At his (very) sight, Maithili was with her slender body trembling and with her heart burnt by (the thought of) a series of unpleasant words relating to a villain; and, out of confidence in the valour of her dear husband, spoke to him placing a straw between him and herself: - "Sir, is not Rama, who is intent on establishing all virtuous practices, the preceptor of your family? Surely, casting even an abhorrent glance on the person of the wife of another puts to shame all those born in the family. If, like a favourable wind that carries to the skies a ship his way, you should take me (lit. this

person) to the vicinity of Panchavati becoming favourably disposed, then my husband will surely take pity on you; even (Yama) the lord of life will be merciful to you. You will also be the recipient of the friendship of the invincible son of Dasharatha. Otherwise, who else but yourself would be interested to clean with the stream of blood gushing from his own heart, the arrow of my husband, the tip of which is miry with dense marrow sticking closely to it since the time of the destruction of the Rakshasas headed by Khara? Or, if, there should be misconduct on your part who can prevent the Chataka birds in the form of Lakshmana's arrows thirsty due to the drought in the form of the absence of war since the battle at Janasthana, from feasting on water in the form of blood?

Then, not even a single word (lit. speech) of Janaka's daughter reached the lord of the demons who was pierced by all the five arrows of Manmatha: would the efficacy of a drug that removes the effect of poison act on (lit. enter) a person who has been bitten by a five-mouthed cobra and whose death is nearby? [21]

Having heard thus the disrespectful words of Janaka's daughter, Ravana, turning his face aside with anger, (and) having ordered, addressing the guarding demonesses staying around Sita, with the words: "Ye ladies! employing all the four expedients, do make her obedient to me. If she should not be favourable, take the wretch to the kitchen for my breakfast," he entered into the harem as the end of the night drew near. Thus, with the lotus in the form of her heart closed by the setting in of the night in the form of fierce looks and abusive words of the demonesses, putting on the state of

a female deer surrounded by multitude of tigers, Janaka's daughter who was like a celestial nymph come down to the earth by the force of a curse, reflected thus

Is it that my husband has not known me as being here, Jatayus, who (alone) surely knew this news, having died! [22]

Or, could it be that an indifference has come upon Rama (lit. the descendant of Kakuthstha) his disposition being changed by the wickedness (the demons)! Or,

That evil-minded fellow (Ravana) took away not only me but also Rama's compassion which was instantly present (in him). If it were not so, would that unprovoked hero of the world, so fond of those who have sought his protection, remain quiet? [23]

Having thus mourned and thinking continuously of only, she swooned on account of great sorrow.

Trijata, having overtly warded off the Rakshasa women who were threatening her (i.e. Sitha) of a spotless character, related to them the ominous dream dreamt by her which would mean festivity to the world of gods. [24]

Moreover,

Trijata became a supporting branch to the creeper namely Sitha who, on account of the absence of the tree of contiguous support namely Rama, was falling since long having fallen down to the earth and was being hurt by the mouths of white ants in the form of the words of the Rakshasa women. [25]

Then, while Maithili was thinking of giving up her life (by committing suicide), Maruti, entertaining the consideration that the helpless lady (Sitha) should not be neglected as she had not departed from the right course, came near her. Then,

In order to win Sitha's confidence, he gently sprinkled drops of honey in the form of Rama's praise as concerning his family and which were medicines that would heal the wounds within her ears which had been rent by the thunderbolt in the form of the words of Ravana. [26]

Then Janaka's daughter cast her looks on all sides and on noticing a monkey on that branch feared in her mind with the thought that it was a bad omen, praying for the welfare of her husband and Lakshmana and having considered how there could be any dream at all in the case of her to whom it was hard even to get sleep, she shuddered with fear at Maruti, with the impression that it was the demon (Ravana) come there under disguise. And Anjaneya having come down (from that tree) spoke to her, with hands folded in obeisance, in order to make Sitha repose confidence in him, -

"O good lady, do not think of me as anyone other than the messenger of the best among the Raghus (i.e. Rama) who is distressed by your separation which has had a severe effect (on him). [27]

O Maithili, the son of the king of the Kosalas (i.e. Rama), whose mind set out along with you and whose state is similar to the Chakravaka bird at night, informs you of his welfare through me. [28]

And

Lakshmana offers his reverential salutation to you with (a bow of) his head. And the lord of the monkeys (i.e. Sugriva) also enquires you after your welfare." [29]

Then being asked by her who was rid of fear on account of the confidence arisen by having been thus told, Hanuman, after relating to her the cause of Vali's death and Sugriva's friendship (with Rama), handed over to her the ring which, like the mind of Vishnu, was with the auspicious name of Rama present continuously.

Verily, the day of the marriage of Sitha on this earth did not at all attain even a hundredth of the status of that delightful day of (Sitha's) beholding Rama's ring which was her by Hanuman. [30]

Then Sitha with limitless joy spoke to him thus - "O magnanimous one! by Vibhishana's daughter named Anala, who was sent to me by her mother, it was announced that death of this evil-minded (Ravana) was drawing near. And that person of ignoble conduct will not deliver me to my lord except by the fourth expedient. Certainly I too won't be able to bear up my miserable life for more than a month." Having heard this, Maruti, said "O magnanimous lady! do not fear. Rapidly crossing the ocean carrying you (on my back), I will reach the lotus feet of Rama. Consider me not as incapable (of this)." Moreover -

He assumed a growth similar to that of a great mountain before which, the ocean indeed bore the state of a small pool of water. [31]

Then the daughter of king Janaka spoke with delight to him thus: "What (task) is impossible to you who have crossed the ocean by means of (bare) feet? But, O best of monkeys, your way will surely be full of danger if you should go with me. [32]

Moreover -

With the fire of my chastity, I could myself reduce him (i.e. Ravana) to ashes; (but) then, surely, there won't be any feast, worthy of it, to the arrow of Rama; further, the moon in the form of the glory of him (i.e. Rama) will be of fading splendour. Therefore, to me it is preferable to go only when Rama has punished Ravana. [33]

Then told, Hanuman spoke again to Sitha who was plain, thus

"O daughter of the king of Mithila, the restoration by a Shakhamruga (i.e. a monkey) of you who had been defrauded by a Mayamruga (an illusory deer) is not proper. And if this matter should spread in this world, what should happen to the widespread fame of Rama's bow? [34]

"Why say much! The subject has thus been (well) considered (by you). Only that which becomes the wife of Rama has been decided upon. Only that which is consistent with such noble conduct (as yours) has been expressed. Only that which is fitting as a punishment to Ravana's offence has been endowed. Only that which is in accordance with the conduct of a lady born in a noble family has been said. Only that which is worthy of issuing forth as the speech of a kshatriya lady has been mentioned." Having thus

pressed her many times, (he again said-) "O Janaki, know that Rama and Lakshmana have practically come to this Lanka. Permit me (lit. this person) to set out; and let some token of recognitions known to Rama before, be given." She, however, heaving a long sigh and Recollecting (something) said: "Formerly, in the Chitrakuta forest which, with the beauty of its very young trees, was reducing the splendour of the Nandanavana, Rama stored at the crow named Dhirajitana who had caused a wound with his sharp nail-ends to the neighbourhood of my breasts, when my lap was being used as a pillow by Rama (as he reposed resting his head on it.)

"That hero (Rama) discharged the Brahmastra in the form of the Kusha grass at that crow which was Indra's son; but out of compassion, that Chirajiv (1. crow, 2. long lived one) was deprived of only an eye and bore a name which came to be significant. [35]

And she became doubly miserable by the memory of past events; having taken out this another token of recognition fastened to her hair.

The slender-bodied (Sitha) gave to the best of the monkeys that crest-jewel which bore the state of the fire of anger pressed together through fear of the ten headed Ravana. He (Hanuman), having received it with a bow of his head in respect to her, set out, his arm resembling a cobra with a gem in its mouth. [36]

Then with his object accomplished, Hanuman, having set out, devastated the Ashokavana in order to make Ravana know of his arrival.

Demonstrating the excessive bending down of branches by his deeds, wandering by wrong paths, effecting the dropping down of flowers and causing great fear to birds of melodious notes, he (Hanuman) displayed in that garden, the part of the ten-headed Ravana who, by his personal efforts, had put forth the quintessence of the different Shakhas, who was moving in an unrighteous path, who had effected the down-fall of the gods, and who was causing great fear to the twice-born (Brahmins) of voices sweet with (the recitation of) the Shruthis. [37]

Then, having killed together with Jambumalin the son of Prahasta, the servants who were as fierce as Yama's servants and sent hurriedly by Ravana enraged at the destruction of the pleasure-garden reported (to him) by the numerous demon-guards (watching the garden), when Hanuman went up the tower-gate, Ravana, being once again informed of the destruction of murderous hosts of demons, sent his five ministers among whom Prahasana was the foremost and who were as valiant as lions, (instructing them) thus: 'Capture the monkey alive.' Then, in order to overcome Hanuman who, having killed all those five there with the help of the bolting bar of the gate, was proclaiming frequently that he was the messenger of Rama, the emperor of all the Rakshasas (i.e. Ravana) sent prince Akcha who was before him.

Reddening the starry way at an untimely hour by the dust risen from the palace of huge golden walls reduced to powder by dashing against it with his chest that Hanuman, attended by

be goddess of heroism, hastened to play at dice (or to demonstrate the killing of Akshakumara) where the chessmen namely the brave Rakshasas were to be placed on the chessboard in the form of the surface of the earth in the front yard of Ravana's city. [38]

While the Rakshasas were looking with eyes wide open, Hanuman having in a moment accomplished the business of the destruction (of Akshya) in the battlefield and having burnt the palace-tower with the fire that emanated from the pillars pelted out, once again returned to the arch-gate. And the twenty eyes of the demon-king, who had become angry on hearing this news also, were directed simultaneously towards his son Indrajith, in order (to ask him to go) to war.

"Who is there in the region of gods, in the sky, or on the surface of the earth, that is able (even) to behold you engaged in fighting?" with such flattering words praising Meghanada (i.e. Indrajith), the lord of the Rakshasas sent him saying "Fetch the monkey here." [39]

(Then) there arose a fight at the arch-gate between him (Hanuman) and Indrajith in order to cause sorrow to Ravana, in order to destroy the Rakshasa force, in order to bring about a wailing regardless of dignity among the ladies of Ravana's harem and in order to purify with fire the city of Lanka not entered by either the sun or the moon. [40]

Like a peacock rejoicing at the noise of clouds, Hanuman was delighted at (the sight of) Meghanada (Indrajith) on that ominous day of fight when arrows pouring forth like a down - pour of rain on a cloudy day. [41]

Then, the son of the ten-headed Ravana who was enraged at the destruction of the shield of the Rakshasa force, considering the uselessness of the various weapons, bound Hanuman, who had gained association with the goddess of victory, with the Brahmastra. (And) with bamboo cords, the flesh-eaters (i.e. the Rakshasas) bound him who was with a body rendered powerless by the divine missile.

That- tying down of Hanuman done with the help of the ropes of the Rakshasas proved to be the cause of the release of the celestial faries captivated formerly by Ravana who was a disgrace to the line of Pulastya. [42]

Thereafter, the son of the lord of the night wandering Rakshasas, noticing the power of the divine missile which had disappeared not breaking the operation of any other (means of binding), took Hanuman near his father.

-: Description of Ravana (stanzas 43-46) :-

That Hanuman beheld the ten-headed Ravana the strength of whose arms was tested when lifting up (the Kailasa mountain which was) the recreation-hill of (Shiva) the destroyer of Andakasura; whose upper garment moved at the breeze of the chauries waved by the hands of the captivated courtesans of Indra's city; [43]

- whose bodily hue was of a variegated colour owing to the diffusion of the brightness of his teeth dazzling at the ends of his leafy reddish lips; who appeared like an emerald hill beautiful with the moon's disk whose centre has been

concealed by an evening cloud. [44]

- the region between whose arms (i.e. the chest) was with marks made by the tusks of the cardinal elephants which (tusks) were plunged into and broken when struck against in his playful battles; who (thus) resembled the sea which is with the full disc of the moon shining with its reflected form on every wave; [45]

- who was like the fruition of the aim of the worlds, that had assumed a personal form in order to obstruct the path leading to beatitude; and who was darkness which had been concentrated (as an emperor) having subdued at will the brightness of the sun, the moon and the fire by the power of penances. [46]

That Ravana (lit. lord of the flesh-eaters) also was struck with wonder in his heart on beholding the monkey who was the son of wind; he felt that Nandishvara, who had flung a curse on him for the offence of shaking the Kailasa mountain, had come in person. [47]

Then Maruti, to whom various questions were put Prahasta, replied to Ravana: "I am the messenger of his majesty Rama, who is the ornament of the solar race, who is a strict adherent to truth; who has entirely taken to forest-life in obedience to his father's command; whose arrows were like the annihilatory fire to the heap of the bush in the form of the force of Rakshasas headed by Khara angry at the disfigurine met with by Shurpanakha who was smitten with love (lit. Cupid); who secured the friendship of Sugriva while searching his wife who was stolen

away when (he was) engaged in killing the illusory deer; who uprooted the (form viz., Valin; who was instrumental in removing the pride of arms of the sage Jamadagnya (i.e. Parashurama) who was like wild-fire to the bamboo groves in the form of kshatriyas of a wicked behaviour, I am one of the many monkeys sent by Sugriva (son of the Sun) in different directions to find out the way to reach Sita; I have speedily crossed the ocean and, having bowed down to the virtuous wife of Rama at the skirts of the pleasure garden of your city, being (now) desirous of starting (on my return journey), in order to announce my arrival (here to you), I destroyed the numerous trees of the Ashokavana; and it is only with a curiosity to see you that I have come near you undergoing the binding down with cob-webs by the Rakshasas.

Having imprisoned here Rama's wife whose good conduct has been praised in all legions up to heaven, O ill-natured Ravana! how can you attempt to bind with cloth the fire emanating from the Sacrificial altar? [48]

Moreover;

O descendant of Pulastya! let not a multitude of birds put on the appearance of an umbrella, hovering eagerly for flesh over your body wounded by the arrows of Lakshmana in the battlefield and let not the tears gushing out of the corners of the eyes of women become the libatory waters to the manes, when the total destruction of the race of Pulastya shall be brought about by you very soon. [49]

Although you are intent on union with the wives of others, O ignoble one! do not approach (covet) the wife of

(Rama) the chief of the Ikshvakus; does the serpent ever be with a palate longing for the air exhaled by Garuda (Vinatha's son), just because, he lives on air? [50]

The serpent in the form of the arrow of Rama, drawn out of the hollow in the form of the quiver of the sandal tree in the form of his arm, will drink away the breath of your life avoiding lots of time. O ill-mannered one! [51]

Why say much?

What other armour can there be to you except the armour of bowing to Rama's arrow whose antihumanness has been tested on the illusory deer, the stage-manager of the drama of war, and on the monkey (Valin) whose tail was hostile to you?" [52]

Having heard this, the lord of the flesh-eaters (Ravana) became angry (and) ordered (his) servants with the words "Take out his life." Then, Vibhishana, who was of a mind pure since his birth, prevented him on the authority of the words - "An envoy shall not be slain" (found) in treaties (of political morals). [53]

Ravana too accepting the statement of Vibhishana, ordered the Rakshasas thus: "The tail is the most precious among the limbs of monkeys. Having set fire to it wrapt in cotton cloth, take him round the city, loudly announcing declaration relating to him in every public square." While they were doing so -

The revered god of fire, possessing a variegated colour like a cluster of Karnikara flowers, shone excessively bright

in his tail, owing to the stored up good luck of multitude gods. [54]

Janaki, having heard this never given out in detail penally by the bevy of Rakshasa women guarding her, became troubled in mind and, having adored Fire, prayed to him with palms folded reverentially, saying: "Be cool to Hanuman."

"Let me not become the fuel for an instant in the fierce fire of the penance of Rama's wife" thus considering, the (god of) fire, developing a coolness, regained jewelled lamp at the very end of the tail of Hanuman. [55]

Then Hanuman (said to himself) - "I did not see this city well during the night. Therefore, I will now observe the entire city with fire as witness." (and killed the whole bevy of Rakshasas (its night-wanderers) with the (already) acquainted looking bat:

In order to restore the Lakshmi called Sitha to the Lord (Rama), Brahma verily churned the ocean named Lanka, which was fierce with the agitated waves in the form of (the Rakshasas) armies with the Mandara mountain in the form of Hanuman (serving as the churning rod) encircled by the body of the serpent-king Vasuki in the form of the rope (with which Hanuman was bound). [56]

Then, while Lanka was burning, -

Hanuman diffused in the sky a mass of smoke which was right to the heaven in the form of the fears of Rakshasa Women; which was the commencement of the rainy season to the peacock in the form of the earth; a row of clouds to the

man of Ravana's fame; the matted hair of the woman Lank determined to put on the apparel suited to widowhood; and which was like Thrijatha to Sitha. [57]

And

Producing an erroneous impression of (the existence of) the high waves of Yamuna (lit. the daughter of Kalinda Mountain) even in heaven the mass of smoke diffused in such a way that it could help to put forth a pretext then in the case of the Vidyadharas, who, out of fear for the lord of the Rakshasas, were desirous of concealing the flow of tears of joy, produced by the sight of (i.e. Hanuman's) valour. [58]

The volume of smoke that arose by the burning of the city of the ten-headed (Ravana) then bore for a moment the appearance of a blue silk-garment round the hips of the cardinal women first; then (it bore) the splendour of girdles set with emerald at their waist; next it putsen the appearance of musk-paste on their breasts; then, on their necks, it bore the semblance of garlands of full-blown blue lotuses; and later on it shone as the oily (or lovely) collyrium on their eyes. [59]

Ravana's city, enveloped by (that) fire, was filled with the heavy words of mourning of the citizens as "O father! Oh mother! Oh son! Oh companion! Oh grandson! Oh dear friend! Where are you? Alas! I am lost!" [60]

The sparks emanating from the fire at (Hanuman's) tail, by which an auspicious illustration was made before the faces of numerous celestial nymphs and a series of lightning was produced in the sky although it was cloudless, not getting

extinguished even for two or three days in the ocean, put forth the terrible form of the flame of the submarine fire. [61]

The Rakshasas remaining in the sky appeared indeed as extinguishing their own houses (that were aflame) with the waters of their eyes, on beholding Lanka whose remnant riches were only (pieces of) charcoal owing to its contact with Hanuman's tail which was set on fire. [62]

That deed which the Rakshasa groups did in the van of battle at the behest of Indrajit, they may not be able to do (again) although united with the Rakshasa king himself. Fire also, though united with Vayu, the father of Hanuman, can not be so efficient in the act of burning, as (when) he burnt Lanka being employed by Hanuman. [63]

The goddess of royalty of Indra, who had been carried away through the might of his arms by the lord of Lanka desirous of martial sport, wished to join her own husband after undergoing a purification in the fire that arose from the fire-producing wooden stick in the form of Hanuman. [64]

What is the use of prolixity of speech now? That messenger of Rama (lit. Kakustha's descendant), having come to the city of Lanka which was protected by the arms of Ravana, made it easy to enter for the messenger of Death. [65]

That sacrificer monkey, purifying himself, as it were, of the sin arising out of the contact of the sinner Ravana, having accomplished the killing of Akshakumara (- the conquest over the sense organs), became unobstructed in his course (- gained

a blissful goal) by offering the Rakshasas as fuel (- the palasha sticks) to the fire on his tail. [66]

After learning from the report of the Karanas that Rama's wife was unhurt even when Lanka was in flames, Hanuman, having bowed down to her with joy, obtained her permission for his return, ascended the Arishta mountain, crossed the ocean quickly without any obstruction, reached the Mahendra mountain and then made the chiefs of the monkey hosts fulfilled of their desires. [67]

Then having duly honoured the leaders of the army, Maruti narrated all his deeds, having been asked by them. Thereupon, the army of the monkeys was delighted at the words of Hanuman, (and) being followed by the chieftains, running, each (monkey) competing with the other, as if desirous of observing separately to Rama and Sugriva the joy produced by his (i.e. Hanuman's) sight (or at his having seen Sitha), spoiled on the way the delights of food, devastating, with Hanuman's permission, the Madhuvana, watched over by Dadhimukha.

Then that Dadhimukha, who was enraged spoke with folded palms Angada who was as lofty as a big mountain, thus 'May you soon prevent these monkeys who are bees in drinking honey.' [68]

And he said to him –

"O Dadhimukha, when this hero (Hanuman), by whom was brought to me the news which is like honey to the ears that Maithili was seen in the heart of Ravana's city, commands thus, who can prohibit (it)? Let the army of the monkeys drink

honey to its heart's content." [69]

Then Sugriva, who was filled with the excessive joy caused by (the news of) having found out Janaki which was inferred by the destruction of the Madhuvana made known (to him) by the words of Dadhimukha who had come with fear, experienced thereby a change over his body which meant the fulfilment of the object of Dadhimukha's arrival.

There appeared nearby the army of monkeys swollen with the eagerness that each should be ahead of the other, after ascending and coming down the hill (on the way), reaching the forests, casting various fruits, demonstrating (feats of) leaping, producing with (their) mouths the sounds of musical instruments, indecently embracing the trees out of lasciviousness and shaking their long tails. [70]

Being eagerly gazed at by the pair of Lakshmana's eyes reddened by the absence of sleep, Hanuman, folding the crest-jewel in his hand, bowed down to the pair of the lotus feet of Rama, the elder brother of Bharatha. [71]

The destroyer of Akza (i.e. Hanuman) was deeply drowned in the ocean of joy before the very eyes of the army, although he had crossed the vast ocean by the to and fro journey accomplished without difficulty. [72]

Then Hanuman, on being asked by Rama who was with joy arisen at the presence of the crest-gem which had been brought, said after bowing down to him – [73]

"At the skirts of the garden of the city of Lanka, I beheld Sitha being teased by numerous Rakshasa women, like a

serpent-princess imprisoned in the world of Garuda on account of some sin. [74]

"Having dispelled the grief of your queen by praising your family and by presenting your signet-ring, and wishing to start back, my purpose being accomplished, I begged her for some information in the form of a token of recognition. [75]

(Then) this crest-jewel was sent to you by king Janaka's daughter who was weeping for a long time, after giving out as a token of recognition an account of the event that had occurred in the forest, relating to (the crow) Jayantha who was afraid of the Brahmastra. [76]

Why say much?

"O lord! having sealed with your signet-ring her life which was desirous of departing and which is (now) preserved only by the hope (of obtaining you), I have come back to you." [77]

The end of Sundara Kanda of Champu Ramayana

श्लो. १: सीतां विचेतुं- [illegible] ; खगेन्द्रवेगः- [illegible] ; पश्चात्- [illegible] (६०००००००) ; रिपुः परयः सायुरस्मिन्याम्- अमरकोश], उदस्यात्- [illegible] (२००६००) ; खगेन्द्रवेगः- खे गच्छतीति खगः, खगानां इन्द्रः खगेन्द्रः । खगेन्द्रस्य वेग इव वेगः यस्य सः । उदस्यात् -छा गति निवृत्तौ- लुङ् [illegible] ; उदन्वान्- [illegible] [उदन्वानुदधिः सिन्धुः-अमरकोश], कुम्भजः- [illegible] ; अभणत- [illegible] [illegible] ; अभणत -आत्मनेपदं लङ्, प्र.पु., ए.व. ।

श्लो. २: महेन्द्रगहनप्रदीपीकाया वृत्तिः-महेन्द्रगानः- [illegible] [illegible] ; प्रदीपीकायां- [illegible] ; वृत्तिः-[illegible] ; मकरीः-मकरस्य अपत्यं पुमान् । कला-कं [illegible] ; मकरैकाविनिधिः = वारीणां + निधिः वारिनिधिः वारिनिधेः+मकरैः = मकरैकाविनिधिः [अव्ययीभाव समासः], दधौ-धृञ् धारणे-लिट् लकारः, प्र.पु., ए.व. ।

श्लो. ३: उदाहरन्त- [illegible] [लिट् लकारः, प्र.पु., ए.व.] ; धन्यहः- [illegible] ; स्मानमयन् -गतिमानकृतमानकाम् । पातकिता -भूतकृतम आत्मपक्षम् [नामाख्यातम्]

श्लो. ४: विश्रम्य-भूतकृतमानकाम् । यन्यतां-लोट् लकारः प्र.पु., ए.व. ।

श्लो. ५: अत्र-लोट् लकारः म.पु., ए.व., परस्मै. । विगतपक्षः-विगतः पक्षः यस्य सः । सपक्षः-पक्षाभ्यां सह वर्तत इति सपक्षः ।

श्लो. ६: अपेतमन्युः-[illegible] ; अवलोक्य-[illegible], [illegible] ; [illegible] ; आसीत्-लङ् लकारः, प्र.पु., ए.व., परस्मै । अकलस्साधेः -[अकल एव स्माधिः

वस्य तस्य) [illegible]।

श्लो. ७: पवमानसूनोः-(पवमानस्य सूनुः तस्य) [illegible]। उत्तमाङ्ग-[illegible] (उत्तमाङ्गं शिरः शीर्षम्-अमरकोशः), विभेद्-सुबन्तात्पदम्।

श्लो. ८: चक्रपाणी-चक्रं पाणौ यस्य सः चक्रपाणिः [illegible] [illegible]। तस्य। विनिवृत्य -[illegible] सुबन्तात्पदम्। पक्षे -लिट् लकारः, प्र.पु., ए.व., आत्मनेपदम्।

श्लो. ९: पृथिवीरुहः -पृथिव्याः रुहः ([illegible]) इव रुहः यस्य सः, दधि-अकारान्तः पुंलिङ्गः शब्दः। अवलिलम्बिषुः-[illegible] ([illegible])। अवलम्ब्-इच्छुः।

श्लो. ११: भूधरा-[illegible] ([illegible])। गिरिजिता-[illegible] ([illegible]), शिखर-[illegible]; निविविशुः-[illegible]। वैश्वानरजालिन- [illegible] ([illegible]) [illegible]। आरुरुहे -लिट्, प्र.पु., ए.व., परस्मैपदम्।

श्लो. १३: अवनति- [illegible] ([illegible])। (अथ मेघो वारिवाहः -अमरकोशः), अधरीकृत्य- [illegible] ([illegible]); आशा- [illegible]

श्लो. १४: न विद्यते म्लानः यस्य ते -अम्लानाः। [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] वा। [illegible] -अमरकोशः। [illegible] -अमरकोशः। [illegible]-[illegible] ([illegible])।

श्लो. १५: विविक्त-[illegible] ([illegible]), कर्णी- [illegible] [illegible] (कर्णः, वंशः, [illegible]), उपवन-[illegible] ([illegible])।

श्लो. १६: परिसृता-[illegible] सुबन्तात्पदम्-[illegible]। निशा निशीथिनी रात्रिः त्रियामा क्षणदा क्षपा-अमरकोशः। [illegible]- [illegible] [illegible]। ([illegible] [illegible] [illegible])। शशिकान्तेः- [illegible] ([illegible])। नक्षत्रमाला-२७ [illegible] [illegible] [illegible]। सैव नक्षत्रमालास्यात्सप्तविंशतिमौक्तिकैः। -अमरकोशः।

श्लो. २०: अमूर्त-[illegible] ([illegible] -[illegible]), वेपमानतनुलता-[illegible] [illegible] (वेपमाना तनुलता यस्याः सा), कापुरुष-कुत्सितः पुरुषः कापुरुषः। परमेष्ठी- [illegible] (परमेष्ठी पितामहः। -अमरकोशः), [illegible] ([illegible] अपत्यं पुमान् तस्य)-[illegible]; [illegible]-[illegible] ([illegible] पुत्रो [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible])।

श्लो. २१: पञ्चमरागशीलि-[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]। अरविन्दमशोकं च चूतं च नवमल्लिका। नीलोत्पलं च पञ्चैते पञ्चबाणस्य सायकाः। - अमरकोशः। पञ्चबाणानमित -पञ्चानां बाणानां समाहारः पञ्चबाणाः। पञ्चबाणाः अवधिः। शिलीमुखस्य -[illegible] शिलीमुखाः। [illegible] [illegible]।

श्लो. २३: क्वणद -[illegible]। [illegible]-[illegible] [illegible] [illegible]।

श्लो. २५: भवेत-विधिलिङ् लकारः, प्र.पु., ए.व.। तृष्णी-[illegible] ([illegible])। आगमत्-लुङ् लकारः, प्र.पु., ए.व.।

श्लो. २८: जगाद-लिट् लकारः, प्र.पु., ए.व.।

१०९. [illegible]

११०. [illegible]

१११. [illegible]

११२. [illegible]

११३. [illegible]

११४. [illegible]

११५. [illegible]

११६. [illegible]

११७. [illegible]

११८. [illegible]

११९. [illegible]

१२०. [illegible]

१२१. [illegible]

१२२. [illegible]

१२३. [illegible]

१२४. [illegible]

१२५. [illegible]

१२६. [illegible]

१२७. [illegible]

१२८. [illegible]

श्लो. ५०: कलां-[illegible] [कलया [illegible] [illegible]]। श्वपचानुगताम् -[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [श्वपाकान् अनु यस्य सा ।]

श्लो. ५१: धन्वी- [illegible], प्र.पु., ए.व. । शर्वरा:-[illegible] [illegible] [शर एव जन:]; आयस्य-[illegible] [भूतकृदन्तरूपम्]

श्लो. ५२: मुक्त्वा – भूतकृदन्तरूपम् ।

श्लो. ५३: विश्राम्य -[illegible] [भूतकृदन्तरूपम्]

श्लो. ५४: उपांशु: [उपांशि भूत्वा इति] -[illegible]

श्लो. ५५: जघान-[illegible]; हन् धातु:, लिट् लकार, प्र.पु., ए.व. । [illegible]-[illegible] [illegible]

श्लो. ५७: विश्वंभर [विश्वं बिभर्तीति]- [illegible]

श्लो. ५८: शिवामनुसरन्तं [शिवाम् [illegible] [illegible] [illegible]]-[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [शिवाम्] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]-[illegible] [illegible], [illegible]-[illegible] [illegible]

श्लो. ६३: [illegible]-[illegible] [स्वजं अर्चींषि यस्य स: ।]

श्लो. ६४: [illegible]-[illegible] [तुमुन्प्रत्ययान्तम्]

श्लो. ६६: धावनूक: [illegible], [illegible] [इत्यमरकोश: धावनूक- अमरकोश: ।], पौलस्त्य: [पुलस्त्यस्य अपत्यं पुमान्]- [illegible] । [illegible]- [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] -अमरकोश: ।]

श्लो. ६७: [illegible] -[illegible] [तुमुन्प्रत्ययान्तम्]

श्लो. ६८: [illegible]-[illegible] [illegible]

श्लो. ६९: [illegible] [illegible]-[illegible] । [illegible] - [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

श्लो. ७०: आत्मा -[illegible] ; [illegible] -[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] । [illegible]-[illegible] [illegible]; [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

श्लो. ७४: आलोक्य -[illegible], लङ् लकार, प्र.पु., ए.व. ।

श्लो. ७५: आनीय-[illegible] [भूतकृदन्तरूपम्]। प्रस्थानुकामा: [illegible] [तु कामकृत्ययोरपि [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].]

श्लो. ७७: प्रतिपालनम् [illegible]-[illegible] [illegible]; [illegible] -[illegible] , पुन: -[illegible]

MODEL QUESTION PAPER

ಮಾದರಿ ಪ್ರಶ್ನೆ ಪತ್ರಿಕೆ

Instructions:

1) Answer either in Sanskrit or English or Kannada.

2) Question Nos. I and VII should be answer in Sanskrit only.

Time: 3 hrs **Max. Marks - 100**

I. सप्तमीसीमामुत्तरं चित्वा लिखत। (1x20=20)

1) कः वनेषु विचेतुं गतः?

1) सुग्रीवः। 2) जाम्बवान्।

3) हनुमान्। 4) अङ्गदः।

2) हनुमतः पथप्रतिबन्धकं स्तोतुं कः आगतः?

1) मैनाकशैलः। 2) सह्यशैलः।

3) हिमशैलः। 4) मलयाचलशैलः।

3) विक्रमाय पारसमुद्रं कः प्रार्थितवान्?

1) मैनाकः। 2) विभीषणः।

3) नीलमुखः। 4) विमुखः।

4) हिरण्यनाभः कः?

1) विभीषणः। 2) मैनाकः।

3) सुमुखः। 4) दुर्मुखः।

5) पर्वतश्रेष्ठी कः?

1) इन्द्रः। 2) वरुणः।

3) अग्निः। 4) वायुः।

6) विभीषणननी का?

1) त्रिजटा। 2) सुरसा।

3) सीमा। 4) उमा।

7) हनुमान् कस्याः जठरे प्रविष्टवान्?

1) सुरसायाः जठरे। 2) त्रिजटायाः जठरे।

3) सीतायाः जठरे। 4) मन्दोदर्याः जठरे।

8) प्रतीची दिशां कः प्रतिपालकः?

1) वायवान्। 2) वरुणेशान्।

3) दिनेशान्। 4) हनुमान्।

9) जनकतनयः कः?

1) सूर्यः। 2) चन्द्रः। 3) वरुणः। 4) इन्द्रः।

10) लङ्कायां वैदेहीनामानं रक्षतां प्रधानः कः?

1) हनुमान्। 2) वरुणेशान्।

3) वीरान्। 4) वीरदिनेशान्।

11) वायुपुत्रकर्णौ भवतः का?

1) लङ्का। 2) विदर्भः। 3) अङ्गः। 4) वङ्गः।

12) जनकनन्दिनी का?

1) रमा। 2) मीना। 3) कविता। 4) धरित्री।

13) हनुमान् लङ्कायां किं कर्म प्रविशन्?

1) सिंहलेशनगरं। 2) दानवपत्तनं।

3) कैलासशिखरं। 4) जनकनगरं।

१४) सम्पूर्णरामायणस्य कर्ता कः ?

1) अङ्गदः । 2) जनिमुनिः ।

3) कालिदासः । 4) श्रीरामः ।

१५) दुःखसमुद्रार्णवं नेतुं उत्तरितः ?

1) एकवारं । 2) द्विवारं ।

3) त्रिवारं । 4) पञ्चवारं ।

१६) हनुमान् कस्य सुतः ?

1) अङ्गदस्य । 2) रामस्य ।

3) कृष्णस्य । 4) भीमस्य ।

१७) सीतायाः पुरतः केन मुद्रिका अक्षिपत् ?

1) वानरेण । 2) राक्षसेन ।

3) शिवेन । 4) विभीषणेन ।

१८) चित्रकूटतटवने रामः कं मासं उषितवान् ?

1) द्वादशं । 2) एकादशं ।

3) सप्तमं । 4) त्रिदशं ।

१९) प्रतिष्ठा अधिकरणे अभिव्यक्तवती किं दमयन्ती ?

1) स्वमनसि । 2) चूडामणौ ।

3) वस्त्रान्तरे । 4) कृष्णायां ।

२०) मेघनादः कः ?

1) इन्द्रजित् । 2) सुरजित् ।

3) अक्षयजित् । 4) नरजित् ।

II लघुटिप्पणी लिखत (कोणेन) [2×4=12]

ಯಾವುದಾದರೂ ಎರಡು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳನ್ನು ಬರೆಯಿರಿ.

Write short notes on any two of the following.

1) गमनप्रकारः । 2) सुग्रीवः ।

3) शैलाकः । 4) लङ्काप्रवेशप्रकारः ।

III प्रश्नानामुत्तराणि । (प्रबोधेन) [2×12=24]

ಯಾವುದಾದರೂ ಎರಡನ್ನು ಕುರಿತು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ಬರೆಯಿರಿ.

Write an essay on any two of the following.

i) हनुमतः पदाघातेन जाता महेन्द्रशैलस्य स्थितिः ।

ಹನುಮನ ಪಾದಾಘಾತದಿಂದ ಉಂಟಾದ ಮಹೇಂದ್ರಶೈಲದ ಸ್ಥಿತಿ.

Write an essay on condition of Mahendra Shaila by the footsteps of Hanuman.

ii) बीजगणितस्य देश-काल-कृतीः अधिकृत्य लिखत ।

ಬೀಜಗಣಿತದ ದೇಶ, ಕಾಲ ಮತ್ತು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆಯಿರಿ.

Write an essay on place, date and works of Bhaja.

iii) हनुमतः समुद्रोल्लङ्घनप्रकारं वर्णयत ।

ಹನುಮನ ಸಮುದ್ರೋಲ್ಲಂಘನ ಪ್ರಕಾರವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿ.

Describe the 'समुद्रोल्लङ्घनप्रकार' of Hanuman.

IV [illegible] । [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Translate and explain any two of the following

१) [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] ॥

२) [illegible]

[illegible] ।

[illegible]

[illegible] ॥

३) [illegible]

[illegible] ।

[illegible]

[illegible] ॥

४) [illegible]

[illegible] ।

[illegible]

[illegible] ॥

V [illegible] । [illegible]

[illegible] [illegible]

Annotate any three of the following

१) [illegible] ।

२) [illegible]

३) [illegible] ।

४) [illegible] ।

५) [illegible] ।

VI अ) [illegible] । [illegible]

[illegible] [illegible]

Write an essay on origin and development of Champukavyas.

अथवा

[illegible] ।

[illegible] [illegible]

Write about five Champukavyas.

अथवा

आ) [illegible] । [illegible]

[illegible] [illegible]

Write short notes on any two of the following

१) [illegible] । २) [illegible] ।

३) [illegible] । ४) [illegible] ।

VII. [illegible] [illegible] । [illegible]

गीतगोविन्द [illegible] । [illegible] इदं [illegible] [illegible] । जयदेवः [illegible] आसीत् । [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] । [illegible] । [illegible] ।